

Miként lehet szép női termetet elérni.

A kebel szépsége a női hajjak egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarlónak. Ennek elősegítésére a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly teljesen ártalmatlan szer, melylyel a természet szelíd módon kényszeríthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fakir legyen. Ez szer, mely a finom párisi hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratió-féle PILULÉS ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a leghíresebb párisi orvosok által jónak vannak elismervé és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebel fejleszti és újra helyrehozzák, a szöveteit erősítik, a vállak csontudorodásait elsimítják és a kebel idomának egyáltalában diszkrét természetűt kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy a tápláléknek plasztikai anyagokká való alakulását elősegítik, mely utóbbiak a mellilajon megállapodnak. Az egy-

szert eléri eredmény rendszerint minden különös ápolás nélkül megmarad.

Ratió-féle Pilulés orientales elevevő hatása által szőkefeletű edébb lesz az arczáró, szépebb az arcvonások és megifjítja a nő egész lényét. E pilulákat mindenki beveheti; a fejlődésben levő fiatal leány ép úgy, mint a teljesen kifejlesztett asszony. Tehát semmi esetre sem lehetnek a legkevésbé az egészségre ártalmasak. (Törvényesen védve.)

A körülbelül két hónapig tartó gyógyszerfolyamat könnyű belátani, a megszokott életmód, legcsökélyebb változtatása nélkül. Ára egy doboznak használati utasítással együtt K 6-35, utóvéttel K 6-75. (Szátküldés titoktartás mellett.) Mindazon dobozok visszatartandók, melyeken a gyáros bélyege nincs és melyeken nem áll a következő lakás cím: **J. R. R. A. T. I. E.** Pharmacia, 5. Passage Verdau, Paris. Raktár Ausztria-Magyarországra: Budapest, Török József gyógyszer. Király-u. 12.

A női szépség elérésére, tökéletesítésére és fenntartására legkínálóbb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME, mely vegyülete, sem higányt, sem ólomot nem tartalmaz teljesen ártalmatlan. Ezen világírű arzenoos pár nap alatt eltávolítja szőpő, májfoltozt, pattanást, bőrártást (Mitesser) és minden más bőrhibát. Kismintja a ráncokat, redőket, himlőhegyeket és az arczot hófehérré, simává és üdévé varázsolja. Ára nagy üvegy 2 kor., kis üvegy 1 kor.

Margit bőlgőpör 1 kor. 20 fill., **Margit szappan** 70 fill., **Margit főpör** (Zahn-pasta) 1 kor., **Margit arcvíz** 1 korona.

Hamisítványok bíróság üldözöttek.

Postán utavéttel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen gyógyszer. Arad.** Budapesti fióktár: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12. és **Andrássy-út 29.** — Kapható minden gyógyszerüzletben.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a MELANOGENE fekete és barna színben.

Ezen kitűnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajuszt pár perc alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes szintől meg nem különbözethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. Ára 2 kor. 80 fillér. 9815

Alapítva: 1864. — Kiténtetve: Páris, Budapest, Bécs, Szeged. — Telefon 63-36.

BERKETZ I. UTÓDA 10044

Kelme-, selyemfestő és vegytisztító gyára, Budapest, Kinizsi-u. 14.

Gyűjtőtelepek: **IV., Váci-utca 51.** Női-, férfi- és gyermekruhák, háztartási cikkek, **VI., Izabella-utca 66.** függönyök, himzések, csipkék, szőnyegek, tollak, **VII., Kerepesi-ut 78.** bátorok és bátoriszövetek stb., stb. részére. **VIII., Üllői-ut 30.**

Videki megbízások jutányosan és pontosan teljesítettek. Postaküldemények czimzendők: IX., Kinizsi-utca 14.

Gyémánt-aczél borotvákat szállít 5 évi jótállás mellett 1 forint 50 krajczárért. 10058

SOHR JÓZSEF, Szill, Somogy, m. 25.

A ki jó borotva hiányában van, ne mulassza el ezen hírneves borotvákat beszerezni. Minden borotvához értékes borotvatartó ingyen.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER TERMÉSZETES SAVANYO-ÉRT

SERRAVALLO

China-bora vassal.

Erosítő szer gyengék, vérszegények és lábadosok számára. Étvágygerjesztő, idegerősítő, vérjavító szer.

2000-nél több orvosi vélemény. Kétféle is.

J. Serravallo — Trieste-Barcola.

Kapható a gyógyszerüzletekben 1/2 literes üvegekben K 2.40 és 1 literes üvegekben K 4.40.

Nodusin Aranyér - balzsam.

Egyedül álló szer, mely operáció vagy égetés nélkül tökéletesen és biztonságos gyógyítja úgy a vark, valamint a nyitott aranyérrel. Korábban kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Elismert-levelek szerint száraz és szárazat teljesen gyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készítőnél:

Nagy Kálmán, gyógyszerüzletére Nyiregyháza. továbbá **Török Józsefnél,** Budapest, Király-utca 12 és a többi gyógyszerüzletben is. Ára használati utasítással együtt 4 korona, bérmentes küldéssel postán 5 kor. az összeg előzetes beküldése, vagy utóvét ellenében. 9885

Ha őszül a haja ne használjon mást, mint a „STELLA“-HAJVIZET,

mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvegeje 2 K.

ZOLTÁN BELA gyógyszerüzletében, Budapest, V., Szabadság-tér, a Sótátér-utca sarján. 9938

Précisiós-óra „Glashütte“. Legpontosabb járás!

Egészen lapos gavallér uri remontoir-anker-óra.

Légmentesen elzárt, por és víz behatolása ellen védett és ezáltal hőmérsékletváltozati befolyásnak ellenálló precíziós-mű, 15 rubis, a mutatólapon látható anker-járással. 5 évi írásbeli kezesség pontos járásért. Ára aczéliből 28 K, ezüstből 35 kor., dupla aranyból 40 K.

(tojka szolid valódi aranylappal bevonva, tehát nem aranyozva), 25 évi kezesség aranyzínéért, masszív aranyórától meg nem különbözethető, csak 40 korona. 14 kar. aranyból K 110. — Dupla dobblé aranyláncok legdivatosabb fazonban á 8 és 12 korona, súly szerint. Szétküldését eszközli az összeg előzetes beküldése vagy utóvét mellett bérmentes és vámentesen az

Uhrenhaus „Chronos“ Basel (Schweiz). Levél Svájcba 25 fillér, levelezőlap 10 fillér.

Az egyedül létező valódi angol

SZÉPÍTŐSZER a Balassa-féle valódi angol **UGORKATEJ,** mely azonnal eltávolít minden szőpőt, májfoltozt, pattanást, bőrártást (mitesser) stb., és az arcznak friss üdéséget, fiataloságot kölcsönöz.

Egy üveg ára 2 kor., ehhez ugorka-szappan 1 kor., ponde 2 kor. 9980

Főszékhely: **Balassa Kornél** gyógyszer. Temesvári. Kapható minden gyógyszerüzletben. Fióktár Budapest: **Török József** gyógyszerüzletben Király-utca 12 és Andrássy-út 29.

Eddig nem létezett, páratlan a maga nemében a „REKORD“ műintézet vállalat, mely hazai szegénysorsú akadémiai művészekből alakult, a czéljuk a nagyközönségnek alkalmat nyújtani igazi művészi munkák olcsó beszerzésére. Kérjük a n. é. közönség b. pártfogását, mert ezáltal alkalmat nyújt az elnyomott művészeknek pályájuk folytatására. 9967

Jó munkáért mindenkor kezességet vállalunk bármely rossz fénykép után is.

Arak minden utánfizetés nélkül:

Életnagyságu kétféle aranyképek vagy nagytájak papírképpel együtt 3 kor.
Életnagyságu Pastel-festmény papírképpel együtt 6 kor.
Életnagyságu olajfestmény 10 kor.

Videki megrendelések utánvétellel, minden fénykép után 1 kor. esomagozási díj fizetendő. **Műterem: VII., Rottenbiller-utca 46.**

Grand Prix. Párisi világkiállítás 1900.

Kwizda-fele Restitutionsfluid es. és kir. módóviz tavak számára. 40 év óta használják az udvari paripa-istállók, valamint a nagyobb katonai és polgári istállók mint erősítő nagy fáradságmak előtti és mint újraszóító nagy fáradságmak után, az inak merevségénél stb. Képesse teszi a lovat kitűnő teljesítményekre az időmérésnél. Ára egy üvegnek K 2.80. — A Kwizda-fele Restitutionsfluid csak akkor valódi, ha fenti védjeggyel bír. Fióktár: **Török József** gyógyszerüzlet, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-út 29. sz.

Kwizda Ferenc Ján. es. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bulgáriai fejedelmi udvari szállító. Kerületi gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett. 9938

40. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 4.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt egységes áron 24 korona. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egységes áron 16 korona. A POLITIKAI UJDONSÁGOK egységes áron 10 korona. Külföldi előfizetőknek a postai díj megfizetésétől vitől a csatlakozó.

UJHÁZY EDE.

MINT A NAGY forradalom tábornokai, a hadviselés mesterei, Ujházy Ede is a közlegénységben kezdte pályafutását. A léleknek az a titkos, önkénytelen működése, melyet felváltva hajlammak, vágyaknak, ébredő szenvedélynek nevezünk, vezette a deszkákra. A Nemzeti Színház legújabb örökös tagja, a magyar színművészetnek büszkesége titokban szökött meg az apai háztól, hogy hajlamát, vágyát, ébredő szenvedélyét kövesse.

Mert apja, a derék debreczeni «doktor bácsi», kereskedőnek szánta Edus fiát. Az apai szeretet több biztosságot, bizalmat látott a reális élet-pályában. Nem mintha a «doktor bácsi» valami elfoglalt ember lett volna, kinek a színészettel szemben előítéletei vannak. Ellenkezőleg, imáda a színművészetet s kedvelte a színészeket. Mint színházi orvos, valósággal jötevéje volt a debreczeni színtársulat tagjainak. De a bölcselkedésre hajló, józan látású öreg úrnak kora színészeti viszonyai nem nyújtottak kecségetető képet. Lépten-nyomon látta, hogy a színészet és a nyomor a test és az árnyék viszonyában állanak. Elválaszthatatlanok. Tapasztalta, hogy száz és száz közül alig egy tud magának polgári értelemben vett jólétet teremteni. Pedig Debreczen városa, hol az öreg úr orvosi gyakorlatot folytatott, még aránylag bőkezűen ápolta a maga színészetét. Az apa lelkében mégis súlyos kétségek támadtak. Lesz-e az ő fia, az Edus, a száz és száz közül az az egy?

beri indulatok összességét, a láthatatlan mélységtől a mérhetetlen magassáig, minden hangot biztossággal szólalt meg. Ujházy nem ismer sem könnyű, sem nehéz művészi feladatot, tehetségének ereje úgyszólván minden külső erő kifejtés nélkül rongja le az úgynevezett művészi tagosításokat, szerepszakmákat. Ki mondhatja, hogy Ujházy Ede komikus s ki merné kockáztatni, hogy tragikus színész? Több ezeknél: a legonállóbb művészi egyéniség. Tisztán a szereptől függ, attól a feladattól, melyet a költő ráért, hogy megrikasson vagy megkacagtasson bennünket.

És ő maga is oly könnyen tud sirni s olyan lélekből kacagni. Az életben, a társaságban épen olyan vonzó, érdekes az egyénisége, oly lebilincselő a szava, mint a szín-

padon. Még a banalitásokban is valami értéket sejtünk, ha tőle halljuk. Duzzogása, szembelése a legkedvesebbek közül való. Dörmögései, kijelentései úgy hangzanak, mintha restelné, hogy nem tud igazán haragudni. Még akkor sem, ha oka volna rá.

A Nemzeti Színháznál működik 1870 óta, vagyis annyi idő óta, a mennyit átlagosan egy emberöltőnek szoktunk mondani. Nagy statisztikai segédletet kellene igénybe vennünk, ha csak vázlatosan is be akarnánk mutatni, hogy harminczhárom év óta mit teremtett, alkotott, hány szerepet kreált s mennyit tartott műsoron az ő vonzó művésze.

Harminczhárom éve annak, hogy az akkor egyetlen fővárosi magyar színpadon mint *Knabe Farkas Jeremiás* a «Miniszter előszobájában» című darabban feltűnt Ujházy. A darab német egyfelvonásos, tartalmilag, drámailag jelentéktelen művecske. A német színpadok játékkönyvében sem tudott gyökeret verni. A szerep egy öreg díjnok alakját mutatja be, ki előléptetésért megkönyörögni a miniszterhez. Ezt a kis, jelentéktelen szerepet, mely a mi világunktól oly távol esik, Ujházy diadallal hozdotta körül az országban.

Alakításainak temérdek számából fel kell említenünk *Anzelm*-et a Szigligeti és Balázs «Szátrajk»-jából. Ebben a szerepben aratta első jelentős diadalát. Szintén nem az úgynevezett műserepekből való, inkább érdekes genre-rajz, de Ujházy annyi színt, hangot, erőt vitt belé, hogy maga Szigligeti, a koszorús szerző, ki akkor a Nemzeti Színház igazgatója volt, rangban és fizetésben a színház első művészei közé emelte.

Nyomban rá következett egy nagyobb, tartósabb sikere. Jókai megírta *Millont* s a ezimszerepet Ujházy-nak adta. A bemutatás előadás a Nemzeti Színház egyik legfényesebb estéje volt. A tetszésvihar erősebb tombolása azóta sem zúdult fel a magyar klasszikus színház falai között.

Mindéz közel harmincz év előtti történet s Ujházy e hosszú idő alatt egyre öregbedett művészetben és sikerekben. Csak a lelke maradt fiatal.

Képviselek kerestetnek. Mint a monarchia egyetlen különlegességi üzlete, ajánljuk magunkat a német grammophon-részvénytársaságtól való **GRAMMOPHONOK, lemezek, tűk és tartozékrészek beszerzése végett.** Készpénz- és részletfizetésre. **Weiss H. és Társa, Budapest, Károly-körut 2/s.**

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Alkotásait ma is az az őserő duzzasztja, mint mikor a vidéken kóborolt, szinlapot, kelléket hordott s a korosmák udvarán hirdette a színművészet örök ígét.

Alig múlt egy hete, hogy új szerepben látjuk. A közönség egy emberöltőn át megszokta, hogy a darab sikerét az ő szerepében ismerje. Most is úgy történik.

— Milyen szerepe van a *mester*-nek? — kérdezik írói körökben, ha új darabról esik szó.

Mert Ujházyt ma már országsszerzte mesternek nevezik. Az a czím, mely Olaszországban általános, nálunk kizárólagosan Ujházyé. A «mester» alatt senki sem ért más, mint Ujházyt. Mintha a nagy közönség hallgatólágon állapotott volna meg abban, hogy ez a czím, mint hajdan a nádori méltóság, a színészek között csak egy emberé lehet.

Szeptember 28-án nevezte ki a belügyminiszter a Nemzeti Színház örökös tagjának. Kevés miniszteri leirat dicsekedhetik azzal, hogy akkora melegséggel találkoztott volna a művészet barátainak körében, mint az, mely ezt a ki nevezést foglalta magában.

Ezt még a debreczeni «doktor bácsi» az öreg Ujházy sem remelte volna. Pedig méltán nagyra volt fiával, miután megbocsátotta neki, hogy színész lett. De ez nem mindjárt történt. Ujházy Ede nevét már országosan emlegették, mikor apja részánta magát, hogy megnezi az Edust. A színészek úgy vitték a debreczeni színházba, hol akkor lépett fel először, mint vendég Ujházy Ede. Neki nem mondták meg, hogy az apja jelen lesz az előadáson.

Mikor az előadás után apa és fiú egymásra borult, Ujházy Ede sűrűn törölgötte hulló könnyeit. Aztán a színészekhez fordult:

— Okosan tettétek, hogy nekem se szólított... belesültem volna.

És valahányszor ezt az apjával való jelenetet elmondja, most is könny rezeg a szemében. Az öröm és a meghatottság könnye.

*

A bemutatott képek emlékeztetünkbe hívják a nagy alakítások nyomában támadt nagy sikereket. Megjelenik előttünk a tagbaszakadt, erős lelkű, *Crampton mester*, Calderonnak nagy művészettel magrajzolt *Zalameai birtója*, a bizó lelkű, áhitatos *Constantin abbé* s a «Pártütők»-ből a *Kisbíró*, a színvér magyar népies alak s *Anzelma* a «Sztrájk»-ból, az az idegenből hozzánk szakadt igazgató, mely valóságos mintaalakja a szájias munkakerülőknél. Mindezeknek Ujházy művészete szerzett polgárjogot a magyar színpadon. Hány kellemes estnek az emléke s művészi gyönyörűsége fűződik e néhány képhez!

Z. M.

IRATKOZÁS.

A kis fiam mosolyogva, nagy vidáman, (Friss pogácsa oldalán a tarisznyában,) Most indúl az első, komoly, nagy útjára: Megyünk, megyünk, mendégelünk, Iratkozni most megyünk az iskolába.

Az ő kicsi fehér lelke teli vágygyal, Már előre otthonos az iskolával; Édes anyja édes szóval jó előre Készítgette, tanítgatta Erre a szép, erre a nagy jövőre.

Át is esünk az első nagy búcsúzáson, S im' nekem kell takarnom a könyhullásom. S hazafelé míg szomorún mendégélek, Érezem, hogy elvesztettem, Hogy szétszórt egy kegyetlen Nagy, gomolygó ár: az élet!

Szabolcska Mihály.

JAKSITY MILETA KÖLTEMÉNYEIBŐL.

Éjjel az erdőn.

Kis tücsök ciripelget a bodza tövében,
A sötétből társa felel a szavára.
Magam vagyok; árnyam nyúlik csak elébem,
Míg lábam az erdőt imbolyogva járja.

Csüggeteg galyak közt reszket a hold fénye,
Árnyék köré ezüst szálát húzogatva;
Az igen szótt háló száll s a földet érve
Csöndesen terül rá a gyalogutakra.

Csalogány is alszik árnyas rejtekében;
Nem hallatszák léptem lassú surranása,
Nem hallik a csöndben semmi zaj, csak épen
Fűnek a növése, rügynek pattanása...

Oh, bárcsak a hajnal immár fölhasadna!
— Félek, megtöröm még az éjféli csendet;
Pedig bent az erdőn — ez ötlük agyamba —
Édes álmainknak szelleme pihenhet?!

Tavaszi fellegek.

Tavaszi fellegek rohannak az égen.
Egy perczre megpihen nyugtalan csapatjuk,
A nap elé állván komoran, sötétén.
Czikázik a villám, ég haragja csattog,
Zápor zuhog, — aztán fut a felhő útra,
Fölcsillag megfűrdött napja az égboltnak;
A mező párába, völgy ködbe borúlván,
Lélegzik az erdő, a fűvek ragyognak.

Mint tavaszi felhők tolongnak agyamban
Komor gondolatim, könnyeim kicsalván...
Eláraszt a napfény csakhamar azonban
S szívárvány ragyog föl a sötét ég alján.
És ebben a derült, boldog pillanatban
Rég vesztett reményim szemembe nevetnek...
Azokat üdvözlő dalra nyíló ajkam
S könnyeim nyomában új dalok teremnek.

Vidám reggel.

Vidám reggel. A madarak
Hangos zsvajt csapnak.
Fű, fa lombja fürdik, úszik
Fényében a napnak.

Szomorú dal van előttem;
— Most kezdem el épen! —
Fehér lapról nehéz bánat
Tekint rám sötétén.
Játszi szellő leng köröttem,
Verssoraim leve...
«Vigadj te is!» szól s a papírt
Elröpíti messze...

A temetőben.

Itt, hol a halálnak rabjai pihennek:
Szomorú fűz ágát halk szellő ingatja,
Fojtó az illata virágnak, levélnek
S oly csodás álmokat susog a sír hantja!
Érzékim zsibadnak, szemem hűnyri készül,
Szívem dobogása lassúbbodik egyre
És — mintha fájdalom, könnyek s búcsú nélkül,
Az az örök álom szállna a szememre.
A mint elhallgatom a tavaszi csöndben
Messze rejtekéből jósoló kakukkot,
Száz szilfágnak zörgését fölöttem
S a mit a buja fű a fülemben suttog:
Látom rohanását tűnő századoknak,
Emberi sebeket, jajokat cipelvén,
A mint a czél felé sietve tolongnak,
Mint felhők az égbolt kékes végtelenjén.

Szerb eredetiből fordította: Szász István.

AZ UTOLSÓ TEKINTETES ÚR.

(Kende Kanut halála.)

A mostani stréber nemzedék előtt egy egészen más faj mozgott azon a területen, a melyen most apró cselészövényeiket úzik a modern politikusok. A múlt országgyűlésen törvényt kellett hozni, hogy a mostani politikusok ne gazdagodjanak, a hetvenes években azt kellett

volna valahogy megakadályozni, hogy az akkori politikusok ne szegényedjenek. Mikor még Ghiczey Kálmán képviselőházi elnök is csak tekintetes úr volt, akkor még *igazi* nagyságos urak ültek a képviselőházi padokon. Csillógó, vidám élet folyt, csupa kiskirályok voltak a képviselők. A hatalomért nem előzködött senki. Intrikákat és cselészövényeket szolgáló íveket és indítványokat nem irt alá senkinek senki, de váltót mindenki aláírt mindenkinek, mert testvéries kapocs fűzte össze a nemesi osztály jómódú tagjait, kikből a Ház kiformálódott. Közönségesen ezer vagy kétezer hold volt otthon minden mandátum mögött. Nem volt az túlságosan sok. Sőt jól kellett iparkodniok a holdacsakának a beléjük vetett növények meghozatalában, hogy a tekintetes képviselő urat, kedves gazdájukat olyan módban tartsák, a minő egy honatyát megillet. Ebben a régi jó patriarkhalis világban volt otthon Kende Kanut, a kit a halál csak e napokban vitt el közülünk, miután már évtizedek óta elvonult tőlünk gubacsi tuskulumába. A partnerek, a jó pajtások, a kedélyes Beöthy Aldzsi, a nagy bohém és a nagy hős Pap Laji, a szellemes, bátor Horváth Gyula, a vidám Zalay Pista, a gavalléros Bicskey Kálmus mind elmentek már, hát mit csinált volna itt nélkülük? Új, másforma emberek kerültek a klubba, kiállhatatlan nagyképi alakok, a kik a miniszterek körül keringnek, körmönfont eszű spekulánsok, a kik üzletekről beszélgetnek, a helyett, hogy zamatos anekdotákat mondanának. A jó Kanut bácsi észrevette ezt és elmentekül innen az utolsó jó barátjához, a ki megmaradt, — a természethez s ki se mozdult többé a gubacsi házából, kertjéből, a hol emlékeinek és fáinak élt. Azt se tudták már a mai emberek, hogy él-e, ha szó esett valahol az öregről, pedig gyakran esett kivált egyik leánya, Kende Juliska (Teleki Sándor grófné) révén, ki egyike a legjobb nőiőröknek az országban.

Bezzeg a hetvenes években, sőt a nyolcvanasok elején is erősen hiányzott az öreg úr, ha csak egy nap nem jelent is meg a Házban, vagy a klubban, vagy a képviselők szokásos gyűléseken. Hol van Kanut? Mi lelte Kanutot? Küldeni kell Kanutért! Sokat emlegett, kedvenc ember volt, társadalmilag szinte nélkülözhetetlen, mert mint Kemény János mondotta róla: Mindent «mitmachtet». (engedelmet kérek ezért a szóért) és sohase mondta, hogy «gyerünk haza».

Téves volna hinni azonban, hogy az akkori emberek léhák voltak; ők csak nem talakodtak előre, nem jártak előadások, bizottsági tagságok után s nem ordítottak, mint most, licitandó: «Itt vagyok, munkát akarok, szerepet követelek.» A politikai vásárcsarnokok akusztikájában száz hang viszonzozza, ha az uborka azt kiabálja magáról, hogy ő ananász. A régi tekintetes képviselő urak nem vágtak nagyképeket, hogy ennek a révén valamit elérjenek, hanem úgy tekintvén a képviselői állást, mint jutalmát bizonyos, néha országos, néha ellenben csak helyi (viczinális) érdemeknek (mert akkor nem viczinális vasutak, hanem viczinális érdemek voltak), egy munkában eltöltött élet után vidám gondtalanságban élvezték az alkotmányos aera sokra becsült napfényét, hagyván cselekedni a vezéreket, a kiknek kipróbált jellemében és bölcsességében kételkedni s működésüknek okvetetlenkedésekkel és zöld akciókkal gáncot vetni még nem volt divatban. A csirke nem akart a tyúknál többet tudni.

Maga Kende Kanut is már akkor eleget dolgozott volt a megyénél, mint annak egyik kitűnő főszolgabírája. A peleskei notárius jóízű

vármegyéje akkor a Kőlcsey fénkölt vármegyéjévé nőtte ki magát s Kende Kanut, a ki maga is a Kőlcsei-nemzetségből származott (Kőlcsei Kende) ugyanolyan rajongó szeretettel csüngött hazáján, mint nagynevű költő rokona. A fejér-gyarmati kerület, majd a nagy-károlyi küldte fel az országgyűlésre. Szép, magas, daliás ember volt, a kin gyönyörködve pihent meg a szem, még hetven éves korában is egyenesen járt, mint egy granátos s hátulról, messziről fiatalnak kellett őt tartani. A politikában csak szerénysége miatt nem vitt szerepet, de a mi feladattal megbízták, azt becsületesen, szilárd kötelességtudással végezte. Egészséges józan esze, éles judiciuma volt és egyenes, nemes modora, melylyel mindenkit megnyert, úgy hogy bizonyos feladatok megoldására, a hol bizalmat kellett kelteni, senki se volt nálánál alkalmasabb. A Tisza-kormány őt bízta meg a percsorai kormánybiztossággal, majd az árvíz-elöntött Szeged város kormánybiztosa lett mindjárt a veszély után, hol komoly, áldásos munkát végzett éjt-napot egybetéve. Az első sebeket ő kötözte be s a khaotikus zavarban, a nagy romokból az, ő tapintatos, gondos kezei kezdték az új életet elővárszolni.

Jó puha szíve volt; az árvíz napján egy anyátlan, apátlan kis gyermeket találtak, beszélni még nem tudott, nem mondhatta, mi a neve, kik voltak szülei. Kende Kanut vállalkozott, hogy gondját viseli, s minthogy Gergely napján találták, elnevezte Szegedi Gergelynek és Pestre vitte, hol fölnevelvén, becsületes ipari mesterségre taníttatta ki szerető gondnal és sokszor emlegette, hogy a kis egy éves ficzkóban, bár még egy szót se tudott mondani, már benne volt embriódia a szegedi dialektus, mert mikor itthon, Pesten, beszélni megtanult, arra a kérdésre: hogy hívnak kis fiam, hamisítatlan zamattal felelte: «Szögedi Gergelynek».

A szegedi kormánybiztosságról való fölmentése idején, midőn Tisza Lajos feladata kezdődött, Tisza Kálmán puhatalozó kérdést intéztett Kendéhez Horváth Gyula útján, hogy nem lesz-e ellenére, ha királyi tanácsosnak ajánlja a királynál. A szerény nemes emberben felforrt erre az ősi kevelység, arca kigyúlt, alakja még a szokottnál is jobban kiegyenesedett és száraz hangon felelte:

— Mondd meg Tiszának, hogy nem kérek ebből a dícsőségéből; mond meg neki, hogy az csak véletlen, miszerint most Ferencz József uralkodik itt és nem én, mert a hét törzsből épen úgy választhaták volna Kend vezért a trónra, mint Árpádot, mivelhogy egyforma rangon voltak. S ez esetben most Tisza úr én elem terjesztené a kinevezendő királyi tanácsosokat — s ez mind csak egy kis véletlen.

A büszke harag, mely pillanatra gyúlt ki arczán és szemében, csakhamar lecsillapult, két szemei szelidekké hamvadtak ki s aztán megint olyan szerény magyar úr lett, mint annakelőtte. Előzőeken, vendégszerető, modorában, tetteiben nemes, grand seigneur, szokásaiiban egyszerű, igénytelen, patriarkhalis, mács, modern szecessziós világnézeteknek nem engedő.

Ezért is vonult magányba, megúvnán az új embereket. Már nem szerette csak a földet, a kis-gubacsi földet, melyben maga pepecselt nagy kedvteliséssel. Úgy szólván részletekben hagyott el minket. Először a t. Házat, aztán a társaságot. Csak az utolsó barátját, a földet nem hagyta el, hanem egyesült vele, egyik részévé lett annak. Csendesesen, múlt el szept. 15-ikén a 82 éves öreg úr, mint a hogy más ember naponkint átmegy az ébrenlétből egy álomba. És a míg ébren volt, megmaradt min-

dig öntudatánál, olvasta a lapokat az okulárén át a mai válságról és gyakran felsőhajtott borongó homlokkal átgondolván 1867-től egészen 1903 szeptember közepéig mindeneiket:

— Hiába éltünk mi mindnyájan.

Az ég borongósabb lett napról-napra, a napfény bágyadtabb, a fák levelei hulladoztak, a lap is egyre sötétebb híreket hozott. Várta, várta a kibontakozást, de végre is lehetetlen azt bevárni.

Letette az okulárét és a lapot, elszundított és soha nem ébredt fel többé az utolsó tekintetes úr. M—th K.

BÁNYÁSZKONGRESSZUS ES KIÁLLÍTÁS A ZSILVÖLGYBEN.

Csak azok, kik a hazai földrajzot alaposan ismerik, tudják, hogy *Petrozsény*, eme jelenleg 8000 lakossal bíró község, hol fekszik. A turisztaság nálunk ez idő szerint még nagyon kezdetleges állapotban van s ennek tulajdonítható, hogy még hazánk természeti szépségeiben gazdag, ipari tekintetben fontos, néprajzi tekintetben érdekes vidéket is gyakran ismertebbek a külföld előtt, mint saját honfitársaink előtt. Így míg Petrozsényben évenként százával fordul meg külföldi, addig csak elvétve téved ide hazai jövevény.

Ott épült fel *Petrozsény*, hol az erdélyi bérézek havasai 2500 méterig égbe nyúló ormaikkal jelzik a határt a magyar haza és a szomszédos romániai királyság között, hol a hatalmas Retyezát és a hármás bérezű Páring-hegycsoport oldalából fakadt patakok vízzel táplálkozó ikerfolyó, a Román és Magyar-Zsil kiterjedésre szerény, de istenáldásban gazdag völgye terül el, ellenállásaként a magyar határtól alig 40 kilométerre fekvő román városkának, *Tirgu-Jiu*-nak, hol a szomszéd ország kormánya mindennemű intézményekkel, szinte erejét meghaladó áldozatokat hozva, jelentékeny központot teremtett a román kulturának.

Petrozsény, Hunyad vármegyének ez idő szerint legnépesebb községe, még csak 35 évvel ezelőtt néhány oláh-lakta viskóból állt s akkor kezdett a fejlődés útjára lépni, midőn a múlt század közepe táján újlag felfedezett zsil-völgyi szénmedence kiaknázása megkezdődött s a Zsil-völgyet, emez a természet szeszélye folytán elszigetelt, vízrendszer tekintetében a magyar hazától elszakított medencét, az egykori Első Erdélyi Vasut vonalával a hazai vasuti hálózatba bekapcsolták.

Mint hazánkban legtöbb helyütt, itt is első sorban az osztrák tőke vállalkozott e mérhetetlen gazdagságú szénmedence természeti kincseinek, egyik legjobb minőségű hazai szénünknek kiaknázására és értékesítésére.

Magyar nemzeti szempontból kívánatosabb lett volna, ha itt Hunyad megyében, hol a mintegy 300,000-nyi lakosságának még ez idő szerint is körülbelül 85%-a a román nemzeti-ségű, a zsilvölgyi ipari vállalkozás azonnal magyar kezekbe kerül. Végre a múlt század kilencvenes éveiben a külföldi tőke beleunt a meddő küzdelembe és átadta a teret egy minden ízében magyar vállalatnak, a «Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat»-nak.

Ez fordulópontot jelent Petrozsény és az egész Zsilvölgy történetében. Az új vállalat a régi idegen nyelvi tisztviselők helyébe magyarokat léptetett, erős kézzel munkába vétette a székely telepítést és a székelységnek a bányamunkába való begyakorlását, teljesen magyarára

KENDE KANUT.

tette népi-költ, szaporította azok számát és minden kulturális intézményt támogatótt.

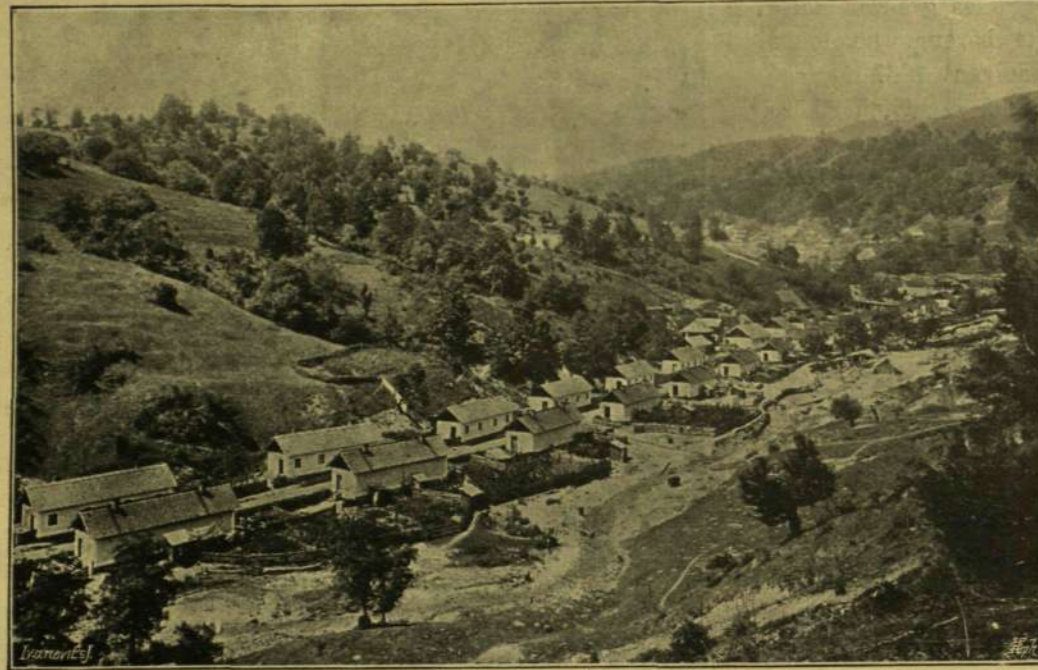
Ha mind e mellett is Petrozsény fejlődését alig lehet összehasonlítani az alig 5000 lelket számláló szomszédos román városával, Tirgu-Jiu-val, hol mindenemű állami hivatalok palotái díszlenek, hol egy jól berendezett gimnáziumban hatalmas csarnoka van a román közművelődésnek, hol jó karban levő utak, a modern technika vívmányaival épült pompás ivetető hidak a teljes erővel küzdő nép előretörését látatják, ez annak tulajdonítható, hogy fontos nemzeti feladatokkal csakis az összes hivott tényezők harmonikus és öntudatos összműködése küzdhet meg eredményesen.

Petrozsény egyike azoknak a göcspontoknak, melyek a nemzetiségek testébe élve a magyarság javára nagy beolvasztó hatást képesek kifejtetni. E hatás szembeszökő módon mutatkozik Petrozsényben, a mely a román határszélén a magyarság egyik végvára.

Hunyad megye emez elszigetelt vidékének magyar társadalmi derekasan törekszik megfelelni a magyar nemzeti szempontból reáharuló kötelességeknek. Több, társadalmi tömörülés útján létesített, nemzeti szempontból fontos intézmény dícséri öntudatos munkáját. Ezek közül csak a petrozsényi államilag segélyezett községi algimnáziumra kell rámutatni, a mely az állam némi segélyével társadalmi úton létesült és tartatik ma is fenn s ha az itteni társadalom anyagilag ki nem merül, úgy legközelebb a modern kor követelményeinek megfelelő saját hajlékba fog bevonulni, a melynek alapozása már kezdetét vette.

Az áldozatkészségnek és hazafias felbuzdulásnak újabb tanúbizonyságát adta Petrozsény magyar társadalmi azon alkalomból, midőn az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület f. évi szeptember 13-án Petrozsényben tartott közgyűlésével kapcsolatosan kiállítást rendezett.

A kiállítás eszméje a nagy köszönbányavállalat révén ide települt kisiparosok köréből indult ki s hogy testet ölthetett, kiváló érdeme a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat vezetőknek, kik anyagi áldozatot nem kimélve lehetővé tették, hogy a kiállítás részére szükséges csarnokok felépülhettek, érdeme a megye öntudatos nemzeti politikát fűző főispán-

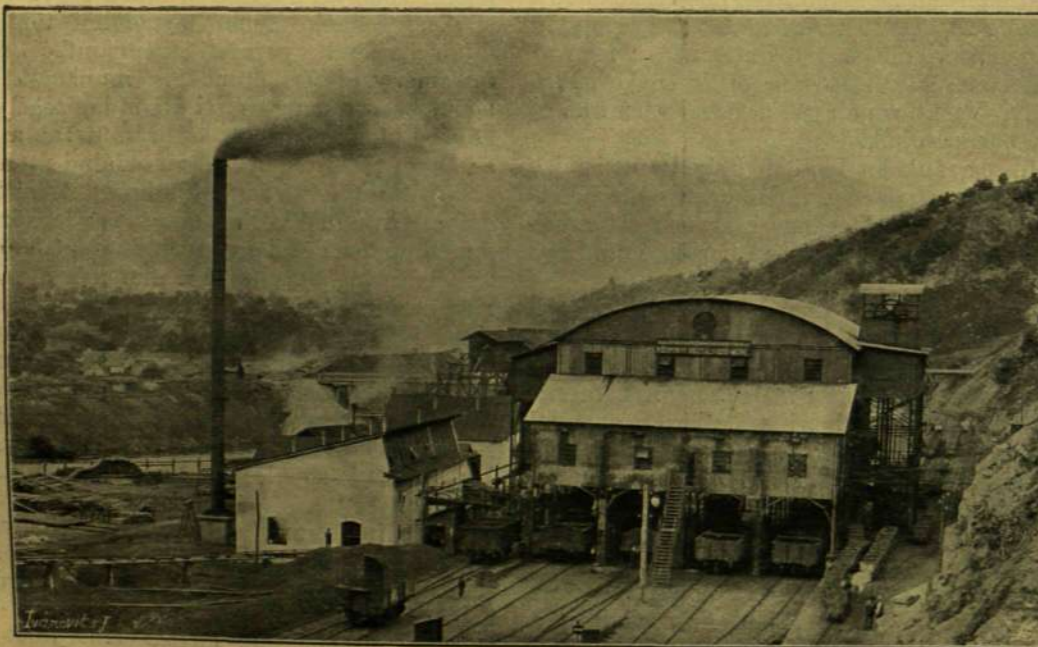

ANINOSZA BÁNYATELEP.

jának, mint a kiállítás védnökének, ki a kiállítás sikere érdekében maga is mindent elkövetett s ki az eredetileg szűkebb körre tervezett ipari kiállítást kibővítette gazdasági termékek kiállításával és állatkiállítással, mely csoportok később még tanügyi és néprajzi részzel bővültek. Ha a petrozsényi kiállításról szólunk, *Barcsay* Kálmán főispán és dr. *Chorin* Ferencz főrendiházi tagnak, a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat elnökének nevét el nem hallgathatjuk.

A kiállítások legfőbb célja bemutatni ama kulturfokot, a melyen a kiállítók állanak; hogy e mellett rendszerint gazdasági haszon is jár nyomukban, az egészen természetes, mert megismertetik a fogyasztót a termelési forrásokkal.

Ennek a céljának a petrozsényi kiállítás teljesen meg is felelt s e mellett érdekesség és tanulságosság dolgában semmivel sem maradt az idén rendezett többi nagyobb vidéki kiállítások mögött. A mit itt a bányaipar és a faipar terén láttunk, az ez ideig nálunk kiállításán még nem volt bemutatva s Hunyad megye mezőgazdasága is elének tárta mindazt, a mit mostoha viszonyai mellett termelni tud. A kiállítás fővonzóereje azonban nem az volt, a mit a rendezőség a pavilonokba összehordva elének állított, hanem azok a hatalmas kőszénbányák, a melyeket tulajdonosaik: a Salgó-Tarjáni kőszénbánya-társulat, az Urikány-zsilvölgyi magyar kőszénbánya-társaság és a Felső-zsilvölgyi kőszénbánya-társulat mutattak be az ország minden részéből idereseglett nagy és előkelő bányászközségnek.

A ZSILVÖLGYI KŐSZÉNÁNYÁK KÖZPONTI OSZTÁLYOZÓMŰVE.

ZSILVÖLGYI KÉPEK.

Bányászainkat annál inkább érdekelték a zsilvölgyi bányák tökéletes berendezései, biz-

NAPI FEJTÉS A PLESNITOREI VÖLGYBEN.

tonsági és emberbaráti intézményei, mivel általánosan ismeretes, hogy itt nemcsak az ország legjobb szénét termelik, hanem a Zsilvölgy

Magyarország leggazdagabb szénmedencéje, a melyből az eddigi kutatások alapján a szén majdnem kifogyhatatlan.

A Salgó-Tarjáni kőszénbánya-társulat saját négy kerületében és pedig Petrillán, Petrozsényben, Aninoszán és Vulkánban évenként hét millió métermázsát termel; ezenkívül pedig 600,000 métermázsá kokszt, végül a Felső-zsilvölgyi társulat 700,000 métermázsát. A Zsilvölgy évi termelése tehát összesen meghaladja a 11 millió métermázsát, a mit könnyűszerrel lehetne három, négy vagy ötszöröse emelni, ha az ipar oly lendületet venne hazánkban, hogy ezt a széntőmeget felhasználhatná. Mert úgy a salgó-tarjáni, mint az urikányi társaságnak tömérdek érintetlen bányabirtoka van itt, a melyeknek kiaknázására még talán évtizedek multán sem kerül a sor.

Bányászaink szakértő szemekkel tekintették meg mindenütt a szénfejtést és osztályozást, valamint a szállítóeszközöket, a melyek mind a legmodernebbül vannak felszerelve. Képeink között bemutatjuk az urikány-zsilvölgyi társulat lupényi műveit, továbbá a salgó-tarjáni társaság Aninosza bányatelepét, valamint az úgynevezett «napifejtést», a hol a szénét künn, szabadon a napvilágon termelik. Egy másik képünk ugyane vállalat osztályozóját mutatja, a hol a szénét elválasztják és vasúti

kocsikba rakják a szerint, a mint az koczka, dió, vagy aprószen alakjában hagyja el az osztályozó rostélyát.

A kirándulók bámulattal szemlélték, hogy mit teremtett ez a két társulat ezen a vidéken rövid két évtized alatt. Petrozsényt elhagyva nem is késtek az itt végzett úttörő munkáért leróni az elismerés adóját a salgó-tarjáni társaságnak s azok jelenlevő képviselőinek, dr. *Chorin* Ferencz elnöknek és *Andreics* János bányagazgatónak, ki a kietlen Zsilvölgy fölvirágztatásában oly buzgón működik.

Lupénynek, az Urikány-zsilvölgyi társaság főfőszékének megtekintése volt a bányakongresszus második napjának a legérdekesebb mozzanata. Ez a társulat, *Ullmann* Adolf elnökének szakavatott vezetése mellett tíz éve bírja ezeket a bányákat s a telep ez idő óta főleg *Kriszko* Bohus igazgatása alatt annyira fejlődött, hogy épen a kongresszus alkalmából hat tanítóval működő, ezer tanköteles befogadására alkalmas diszes emeletes iskolát adhatott át *Ullmann* Adolf elnök *Réthy* Lajos kir. tanfelügyelő gondozásába. Majdnem kétezer munkásnak ad biztos megélhetést ez a vállalat is, úgy, hogy a kis *Lupény* ötezer lakóval bíró városkává fejlődött, melynek nemcsak iskolája, de pavilonrendszertől kórházai is mintaszerűek. Ez a bányavállalat kiváló sikereket ért el kokszt-termelésével is, mely téren úttörő feladatot teljesít s a porosz Ostraunak idáig nálunk leginkább elterjedt kokszával üdvös versenyt kezdett,

A tájkép is elragadó bányatelepek valóban megérdemlik azt az elismerést, a miben az országos bányászati és kohászati egyesület vezéremberei részesítették. Nagy szolgálatot tesznek nemcsak az iparnak, de a kulturának s így a magyar hazának is.

VÍG NAPOK EGY BÚS HELYEN.

Augusztus és szeptember folyamán, de még október első felében is, egészen más feladatot ró az újságíróra, ha azt mondják neki, hogy Londonról írjon s mást, ha azt mondják, írjon a londoniakról, mivel hogy ez a két dolog az évről e szakában nem oldható meg együtt. Londonban nem londoniak vannak, s a londoniak nem Londonban vannak ilyenkor. A hol a nyár, nem csillagászatilag, de társadalmilag, oly későn kezdődik, mint Londonban, ugyanis augusztus közepén, ott az ősz sem veheti kezdetét oly korán a társaságra nézve, mint nálunk. Május vége, június egész július közepéig a nagy saison; olyan, mint nálunk a farsang s ha igaz volna némely régi csillagásznak az a föltevése, hogy a földgömbön az év különböző szakai közül egyikben hevesebb keringés tapasztalható, mint a másikkban, akkor a földgömb ezen pontján a keringés tünete júniusban észlelhető, mert délelőtt az előkelő világ a híres Akhilles-szobor körül sétál körben járva, dél-

LUPÉNY.

3rökös természetes inhalációt tesz lehetségessé, s így a torok, a garat olyan tiszta lesz, hogy a torokköszörlés hangja valódi ritkaság. De nemcsak erre, hanem az étvágy növelésére is van hatása. És ezt az angol egészségügy nem azért tartja fontosnak, mert a sok évre képesít, hanem mert azt eredményezi, hogy a leg-

egyszerűbb étel is kitünően ízlik; már pedig az angol egészségügy az egyszerű ételben hisz egyedül. Leányát ilyenlenn tartja az angol anya, hogy szép legyen, jó arczzínű, délcegg, de nem elhízott; fiát azért, hogy erős legyen, izmos és mégis könnyed; a fiatal azért él egyszerűen, hogy soká fiatal maradjon; az öreg azért, hogy még soká lehessen öreg.

Személyes szabadságukat is a tengerparti nyaralás élte, szerintük, legjobban. Az angol, a ki a városban a legszűkebb családi körben is átöltözik ebédre, s a ki Londonban az utczán húsz lépésnyire nem kísérne egy hölgyet keztyűtlen kézzel: itt megtesz olyan dolgokat, hogy talán magára sem ismer. Czipő, harisnya nélkül belegázolni a tenger nedves homokjába, végigheverni egész úri társaságokkal együtt a kavicsos; odaállni a korláthoz, a hol legvadabban veri fel az ár a hullámot a harmadik emelet ablakáig és iskolás gyerekekhez illő visongással ugrani vissza; harsogva kacagni, ha a másik csurom víz lett (a mi a tengeri levegőn sosem okoz meghűlést); ez mind olyan szabadsági állapot. A kényelmük szeretetét is körülbelül a leirt életmód elégti ki; testi-lelki bátorságukat bizony nem szabad paragon hevertetni annak, a ki az angol tengerparton nyaral. Elnéztem azokat az egészséges angol gyerekeket (afféle kis brit kölyök-országok az aranyvörös sörényükkel), hogy engedték őket csónakázás, fürdés, horgászás közben küzködni, igazán erősen küzködni a hullámokkal.

Végre az utolsó dolog, a tanulásnak, munkának szerete is bő táplálékot nyer a tengerparton. Istenem, a mint az ár és apály előre-

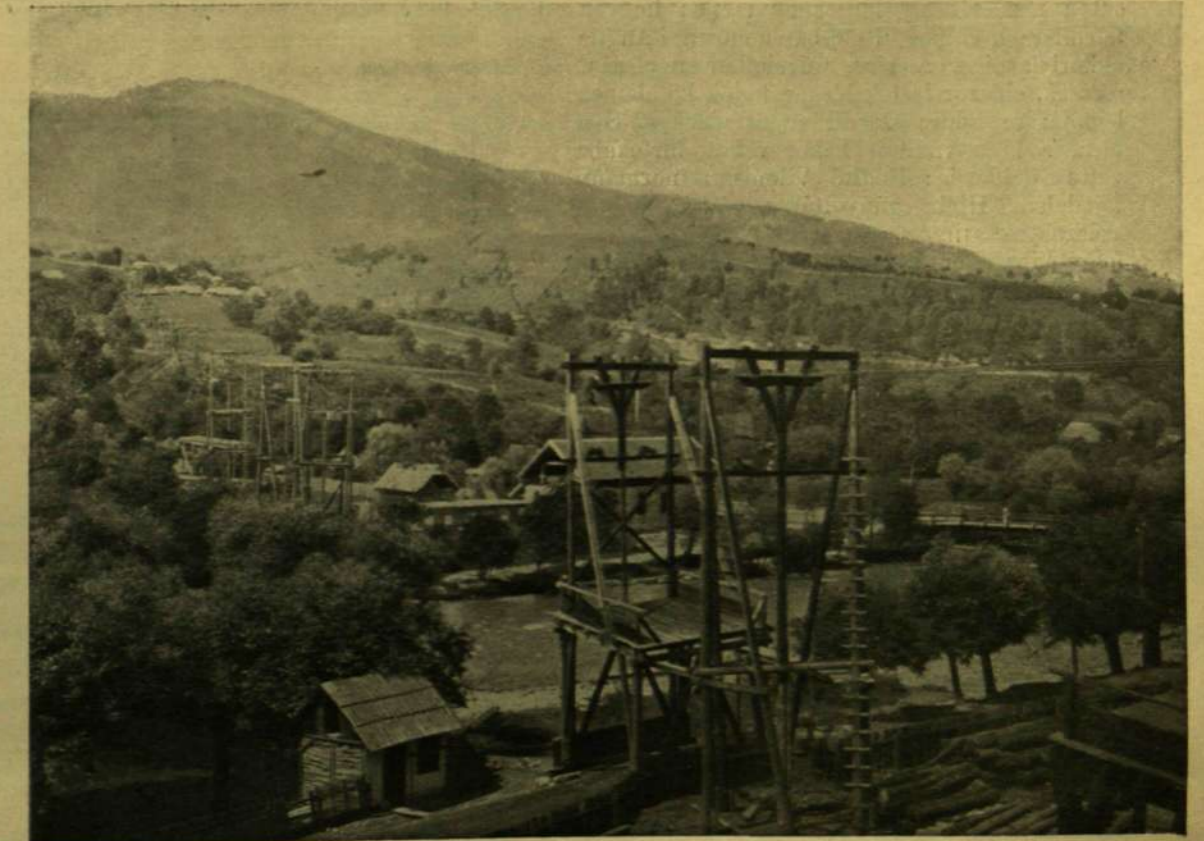

RÉSZLET A SZURDUKI SZOROSBÓL: HATÁRHÍD MAGYARORSZÁG ÉS ROMÁNIA KÖZÖTT, ELŐL ROMÁNIAI ŐRHÁZ.

után a fogatok a nagy park körüttján forognak, este pedig keringőt tánczol mindenki.

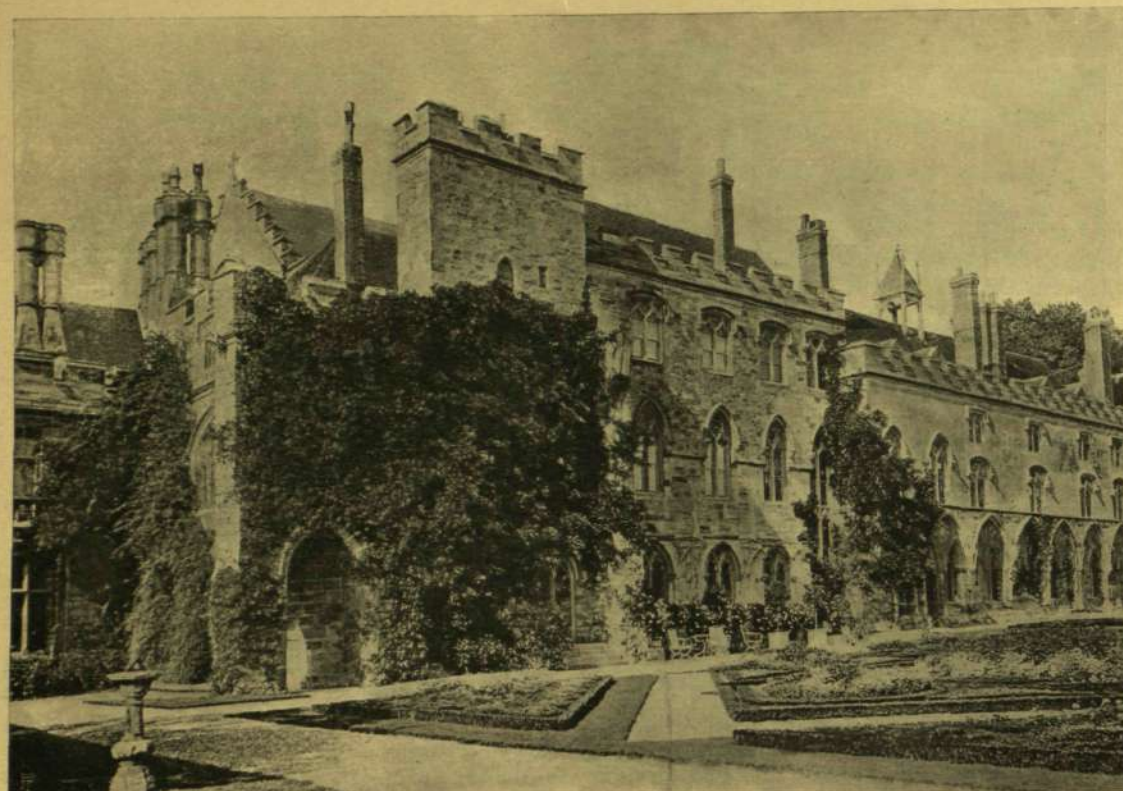
A kiket a mulatság tart a városban, azok sem mozdulnak el, a kiket a köteleesség köt hozzá, azok sem. Iskolák, tudományos intézetek július végéig vannak nyitva, úgy hogy viszont aztán nem is kezdődnek október eleje, néha közepe előtt. De aztán, ha a nyaralás ideje megjött, megkezdődik a legkövetesebb centrifugális mozgás; az ország közepéből mindenki az országszélek felé igyekszik, vagyis a tengerpartra. Mi magyarok, talán épen mivel országunknak csak egy szélső pontja érintkezik a tengerrel, talán épen e nagy különbségnél fogva érdekesnek találjuk az olyan nép üdülési, nyaralási módját, a melynek aránylag kis szigetországja olyan alakulást, hogy közepéből körülbelül mindenki egyforma könnyűséggel juthat el a tengerhez.

Az angol népjellem főszájtásai közé sorolhatnám, hogy ezt a hat dolgot szeretik: az egészségüket, a személyes szabadságot, a kényelmüket, a testi-lelki bátorságot, a tanulást és — a hajós életet. Hogy az utolsónak szerete a tengerre viszi őket nyaralni is, azt leg hamarabb megérthetjük, de hogy a másik öt dolog iránt való szeretetüket is a tengerparton látják legjobban kielégítve, azt érdeklődve vonta le a látott dolgokból a déli angol parton való nyaralás ideje alatt. Lássuk csak! Az egészségüket szolgálja a tengeri levegő; a szél, a mely mély lélegzetre kényszeríti a tüdőt, tágtítja a mellkast, de nem lévén száraz és metsző, meg nem támad egy szervet sem; a sós para-

A LUPÉNYI BÁNYA KÖTÉLPÁLYÁJA.

ZSILVÖLGYI KÉPEK.

A BATTLE APÁTSÁGI KOLOSTOR, ANGLIÁBAN.

nyomuló és visszahúzódó hullámai egymásra csapódnak előttünk, mintha egy óriási, csodaszép természetrajzi könyvet forgatnának szemünk láttára: most az állatvilágot mutatja; egy szép halványpiros, ótágú tengeri csillag-állatot, egy vízi anemonát, a mely azur, lila és bíbor színekben nyílik ki, mint egy virág; pedig lám, ez a kinyílás az állat mozgása; most egy élő osztrigát vagy lapos «plaiçe» halat, a mely nem sokkal vastagabb egy jókora dohánylevélnél, meg egy feketén barázdált, fél citrom alakú puhányt, a mely lazán ül a sziklán, de ha megérinted, úgy odatapasztja magát a sziklához, hogy kalapáccsal se lehet leverni. Aztán tovább forognak a nagy képeskönyv hullámlapjai s a növényvilágból a százféle csodaszép zöld, fekete, rótbarna tengeri moszatot mutatják meg, az ásványvilágból meg soha nem látott színű kavicsokat, palaközet darabokat, benűk állattesteket, gyíkok, lepkék, bogarak évezredes lenyomatával.

De ha a tengerparti időzés máskor az állattan, botanika, ásványtan, meg az árra és apályra vonatkozó fizikai földrajz szempontjából sokat fontos lenni: ez az idej tengerparti időzés, lenn Hastingsben, kiváltkép történelmi szempontból lett fontosá mindnyájunkra. Nem esoda, ha az angol történelem a partvidéknek ezt a részletét oly fontosnak tartja; hogyan felelhetnének el, hogy 1066-ban a mostani Anglia akkori lakói, a harcias, műveletlen angolszász törzsek, először látták idegen hajók köteleinek békóját az addig szabad angol vizeken. S a férfi, a ki a vizre is békót vetett, birtokába vette a földet is: Hódító Vilmos, a normann fejedelem. Hiába gúnyolták a büszke angolszászok a «timár unokáját», arra czélozva, hogy Vilmos anyjának, a szép parasztleánynak timármester volt az atyja; hiába teregették gúnyból állatbőröket a várfalakra azzal a felírással, hogy: «Adjunk munkát a timárnak». A «timár» fel is vagdalt száz meg száz kecskebőrt, bivalybőrt, csak hogy a kardjával és pedig akkor verte át karddal, mikor ezek még a szász harcosok mellett borították. Drága árat fizettek a gúnyolódásért. De mivel volt egy önzetlen, igaz lelkű, páratlan hős és hazafi köztük, aranyhajú Harold király, annak a hősi halálát megváltó áldozatul nézte a harc istene s talán így esett, hogy végre is a hastingsi csatavesztés nem is annyira vereség, mint nyereség lett az angolokra. A normannokkal való érintkezés nyomán kezdtek ugyanis művelődni, finomodni, rendszeres államot, kormányzást teremteni.

837 esztendő telt el azóta. A francia és angol partokról a La Manche-csatornában át azóta is sokszor nézett farkasszemet a két nemzet s e tekinteteknek nem egyszer kardvillogás, löporszika volt a fénye; de most, mikor a nemzetek egyre jobban kezdik látni, micsoda

óriási szerencsétlensége, visszazökkenése, lerombolása minden emberi haladásnak, munkának, boldogulásnak a háború, azóta egyre több jelet látni itt a békés közeledésre. Ennek az iránynak volt egyik érdekes jelensége az, a mi a déli tengerpart életének is egyik nagy eseményévé lett az idén.

Eljött a normandiai városok színe-java Hastingsbe; de a hova harcias, ellenséges érzésekkel jöttek őseik kilencedfélszáz esztendeje, oda ezek most a barátság érzésével közeledtek; ha régen hódítás volt a céljuk, most hódolatukat jöttek bemutatni a nagy Harold emlékének, a ki oly hősiessé küzdve esett el Malfosse mellett. Egyik gyönyörű kirándulás a másikat érte s mikor Hastingsból a nagy, magas vadászkoosik skarlátra öltözött kocsisaikkal, kurtóikkal megindultak s kiszállították a társaságot Battle nevű községbe, a csata színhegyre, hát csak látjuk ám, hogy a francia urak titkolódzva hoznak valami nagy, súlyosnak látszó máhát. Ostorpatogás, kürtöző, bábeli módon összekevert angol, francia, ó-normann és ó-germán beszéd közepette kiértünk a bájosan hullámzó, most is tavaszi frissességű Sussex grófság erdői, rétjei mentén Battlebe. Ott aztán kiderült, mi volt a titokzatos csomagban. Egy szép, hófehér márványtábla, azzal a felírással, hogy az itt végbement csata után 837

TENGERRHULLÁMOK A ST.-LEONARDI PARTOKNÁL.

évvél az egykori ellenség eljött bemutatni hódolatát a szász Harold emlékének s a hős sirja fölött kezet nyujtva megfogadni, hogy normann és angolszász immár testvérnek nézi egymást.

A kastély maga a legérdekesebb dolgok egyike, a mit valaha láttam. Hogy történelmi szempontból is az, abba nem akarok most bele-mélyedni, csak annyit róla, hogy képzeljünk el egy rengeteg apátságot, melyet 1102-ben kezdtek el építeni s a mely most, mint főúri kastély, nemcsak hogy lakóhely, de egyike a legmodernebb, legkényelmesebb kastélyoknak. Az apátság régi kriptáinak egyik hosszú folyosójában a fejedelmi park virághagymáit teleltetik; egy három-négy emelet magasságú kerek torony most a felvonó-gépek szolgál keretelő fal gáránt; az egyik tanásteremből hallatlan pompájú góth ebédlő lett; a könyvtárból bálterem. De azért még az új szárnyak, folyosók is híven megtartják a régi stílyt, építési anyagot, méreteket, úgy hogy bizony azt hittük, a mesék országába lépünk, mikor a nagy kastély kapuja megnyílt s bejutottunk a csarnokba.

A török szőnyegek, zászlódraperiák nem afféle antiquáriusnál összeszedett holmik; ezeket a kastély urai maguk hozták annak idején a keresztes háborúból; a falakon levő gobelinnek a család saját hőseinek történetét tárgyalják; a metszett bőr egy-egy karszéken bizony 500 év előtt nyereg volt még; a kandalló előtti diván párnáinak bársonya meg nem azért visel olyan művészien tompított, lágy, kopott színeket, mert most gyártották, az «artisztikus» színek divatjának idejében, hanem mert 400 éve a lovagjátékokon ebből volt a lovak palástja meg a nyeregakaró. A két vaslovag, melyeknek alakja aczélnék fényben válik el a sötétbarna, faragott tölgyfa-burkolat hátterétől, a család két ősenek páncélruhája volt az agincourtii ütközetben.

A kandalló rácsán kerges ölfá hasabok hevernek, de a mint egyszerre, minden előkészület nélkül, lángba borúl az egész hasába-rakás, akkor látjuk csak, hogy ez bizony teljesen modern légszusz-kályha s a fatörzsek tüzmentes anyagból vannak utánozva; száz meg száz apró lyukaeska rajtuk; ezen világít ki a gázláng. A méltóságos, szinte kisérteties teremben mintha holdfény kezdene derengeni; pedig hát csak az opálszínű villamgömbök gyúltak ki; ezeknek az állványa egy-egy vaslánda s száz-éves háború idejéből.

Háború? Talán csak nem kezdik újra modernebb alapon? Mintha puskadurrogást hallanánk a ház előtt? Az ám, a pezsgős üvegeket bontogatják a rögtönzött lakomához, melyet csoportokba verődve költ el a társaság; az egyik egy csodaszép narancsfa alatt ül, a másik azon a kőpadon, melyen 1338-ban még a tudós Retlynge apát elmélkedett.

A hosszú kőlőzácson, hol régen sötét csuhás

PETROSÉNY DÉL FELŐL.

barátok komor alakjai pihentek, most a francia és angol hölgyek divatos ruhái érintik a porondot selymes suhogással, csipkés lebbenéssel. Meg nem állhatom, hogy ne szóljak néhány szót arról, milyen érdekes a köztük levő különbség. Most értem, miért jobb kiránduló, gyalogló az angol nő, mint a francia. Mialatt az angolok bátran, ruganyosan járták meg a várfalakat a maguk kényelmes cipőjében, a francia nők majdnem mind lenn maradtak, mert a magas, befelé hajló sarkú «Louis XV» topán vagy a tühegyes orrú, lakkbőrből való abbé-czipó a maga papírvékony talpaival, bizony nem bírja a gyaloglást meg a kövek érintését. Hanem aztán az a különbség az arccsínnek között! A negyven éves angol asszony a maga sima, piros és fehér arczbőrével fiatalabb maradt a sok szabad levegőtől, mint a 28—30 éves francia nő, a kinek arczát a késői kelés, késői lefekvés, kevés gyaloglás, sok fűszeres étel kiszáritja, sápadttá teszi. A hegmászás, gyaloglás után a hibátlan, pompás fehér angol fogsorok derekát étvágygyal látnak hozzá a sonkás, halas, borjusultes sandwichekhez; és hogy a francia hölgyek miért húzzák a rövidebbet s miért elégsznek meg egy-két szem szőlővel, egy fél ószi baracczal, azt csak akkor értem meg, ha az angol nők szabad mozgású, sudára alakjáról azokra a keces, de törékeny porcellánbaba-alakokra nézek, azokkal a nem is emberi alakokhoz való derekakkal.

De viszont a mi ruházatukot illeti, arra nézve érdekes, hogy a mit mi otthon a Kontinensen angol ruhának nevezünk, azt az angol nők hordják legkevésbé és ők maguk «bécsi» divatnak nevezik. Az angol nő jelenlegi ízlését nem mondhatnám szerencsésnek; a gyáripar szép termékeit selyemben, csipkében aránylag olcsón kapja a középosztály is, de mivel az ízlés nem erős oldaluk, ezért sokkal többet alkalmaznak mindebből, mint a mennyi a ruhának előnyére válik. Persze, az igazság az, hogy francia nő is, angol is tud szépen öltözni, ha túlzásokba nem csap. A könnyedebb, díszesebb, de az utcai ruhák közül is nagyon esinos néhány új minta. Ha a francia nő gátat vet a maga fényűzésre hajló ízlésének, takarosabb tud lenni az egyszerűségben, mint az angol nő s viszont ez, ha tilozni kezdi a dísz, nehézkes, túlterhelt ruhákat teremt, a francia nő fényűzésével ugyan, de a francia nő ízlése nélkül.

Most aztán a vendégek is hazamentek; az angolok is hazatértek a tengerparttól a városba, de én azt hiszem, hogy ha a francia és angol nők együttléte, egymással való érintkezése a divat felületen, mátlól-holnapig élő kérdéseire lesz befolyással, viszont az angol és francia gyárosok és képviselők most megindult érintkezése valamivel komolyabb dolgokban is érezteti majd hatását.

Legalább ilyen jelek látszanak most, a mikor hazatérve, mindenki megkezdi ismét a munkát itt, a világunka egyik nagy központi műhelyében, Londonban. *Gineverné György Ilona.*

NÉVTELEN NEMZETEK.

Az európai népek mindegyikének megvan a maga történetileg kifejldött, a hagyomány által szentesített nemzeti neve. Némelyek, köztük a magyar, nevüket a homályos őskorból, az őshazából hozták, mások, mint az olasz (Italiano) hazájuk nevével nyertek nevet, ismét mások, mint a francia, vagy angol, népközeledés útján kialakult nemzeti névvel, a keveredésben résztvevő egyik néptörzs után (frank, angol-szász, stb.) neveztettek el.

Az Európán kívüli világok lakóinak is megvan a maguk nemzeti neve, kivéve Amerika lakóit. Az Atlanti-tengeren túli óriási szárazföldön csakis a pusztulás útján levő, mivelletlen őslakók díszkedhetnek nemzeti névvel, bár ezt is, az indiánus nevet, az európaiak adták rájuk, ők nem igen vesznek róla tudomást. Az Amerikában politikai nemzetet alkotó népeknek ellenben nincs külön nemzeti nevük.

Tudvalevőleg két nagy részre oszlik Amerika civilizált lakossága: angolokra és spanyolokra; az előbbieket Éjszak-, az utóbbiak Közép- és Dél-Amerikában alkotnak államokat. Ezek közül sem az egyiknek, sem a másiknak nincs külön nemzeti jellegét kidomborító neve. A spanyol-amerikaiak nem sokat törődnek ezzel, spanyolul beszélő amerikaiaknak vagy Amerikában honos spanyoloknak érzik magukat s ezzel beérik. Az Egyesült-Államok lakóit azonban ügylátszik bántja névtelenségük, mert most sokat foglalokoznak azzal a kérdéssel, milyen nevet találhatnának maguknak. Európában egyszerűen amerikaiaknak nevezik őket, de ez nem helyes név, mert egyformán alkalmazható rájuk is, meg a spanyol-amerikaiakra is. «Éjszak-amerikaiak»-nak se nevezhetők, mert ebbe a fogalomba beletartoznak Kanada és Britt-Kolumbia lakói is, a kik pedig angol gyarmati polgárok. A «yankee» elnevezés sem alkalmas, mert eredetileg gúnynév, melyet az angolok adtak nekik a függetlenség háborúban s Amerikában most se hallja mindenki szívesen. Nevezik még különösen az angolok «Jonathan»-nak is az amerikaiit, az angol John Bull példájára, de névnek az se név.

Az Egyesült-Államokban már pályázatokat is hirdettek egy megfelelő nemzeti név kitalálására s ezek egész sor nevet vetettek fel, melyek legnagyobb része az Egyesült-Államok angol nevéből (United States of North-America) vannak alkotva. Ilyenek: Unida, United Statesman, Usona (a fentebbi angol név kezdőbetűiből alkotott szó), United Statesian, vagy csak egyszerűen Statesian vagy Statesien. Ez utóbbi kettő találkozott legtöbb tetszéssel, bár valami nagyon szerencsésnek ezek se mondhatók. Ilyesformán egyelőre bele kell nyugodniok a névtelenségbe.

Különös dolog, hogy éppen a világ egyik számára, vagyonra, politikai és művelődési erőre legnagyobb nemzetének nincs meg a maga, külön nemzet-voltát jelentő neve. Ennek azonban meg van a maga oka: az Egyesült-Államok

népe csak politikailag külön nemzet, néprajzilag, nyelvi tekintetben s eredetét illetőleg is teljesen angol, a nagy angol nemzetörzs egy önálló életre jutott ága. Pedig éppen a külön eredet, nyelv, néprajzi jelleg adja meg a nemzet fogalmának alapját s nem a politikai különállóság. A svájci olasz például, bár külön, Olaszországtól önálló állam polgára, mégis csak az olasz nemzethez tartozik, míg a politikailag külön állammal már nem bíró lengyelektől senki se tagadhatja meg, hogy külön nemzetet alkotnak. Az Egyesült-Államok lakói is úgy vannak, mint a svájci olaszok, a belgiumi francziák, az ausztriai németek: nyelvük az angol nyelv, irodalmuk az angol irodalom egyik ága, népsajátásaik is a másféle életviszonyok által módosított angol népsajátások. Hatalmas külön államot alkotnak, nemzetet azonban nem.

EGYVELEG.

* **Gyalog a föld körül.** Ezelőtt három évvel két francia: Faivet Albert és Biquet Károly 25 ezer frankba fogadtak, hogy pénz nélkül s gyalog körül utazzák a földet. 1900 augusztus 31-ikén, mindössze 25 kilogramm súlyú podgyászszal indultak, a nagy út legalább egyikükük csakugyan megtette s az egyik utas, Faivet, Berlinbe érkezett, hol nagyon érdekes felolvasást tartott. Társa, Biquet, már Törökországban meghalt s így Faivet csakis kis kutyája társaságában tette meg az egész utat. Faivet hű kutyáját, ha megsántult, ölben vitte, Szibériában pedig — nehogy a nagy hidegben elpusztuljon — egy róka bőrébe varratta be. Faivet 35 ezer kilométer utat tett meg s ezen idő alatt nem kevesebb, mint 115 pár cipőt használt el. Fogadását elvesztette ugyan, mert betegségek, valamint Biquet halála miatt több mint hat hónapi időt mulasztott.

* **Franciaországban a válások száma 1885-től kezdve évről-évre rohamosan szaporodik.** Míg 1885-ben csak 4640 házasságot bontottak fel, 1900-ban már 9300-at. Németországban a válások szintén óriási arányban szaporodnak, mert ezek száma, míg 1885-ben 8000 volt, már 1900-ban 12000-re szaporodott.

* **Keloid Afrika partjain** a benszültöt szeresen lakosok közt különös betegség ütött ki, melyet az angol kormány által a helyszínre küldött orvosok «lethargus»-nak neveztek el. A beteg — többnyire fiatal férfi — minden előzetes rosszullet nélkül egyszerre elalmosodik és elalszik. Husz-huszonegy napig tartó folytonos alvás után a halál műhatlanul bekövetkezik. Ha az alvót ezen idő alatt nagy nehezen felébresztik, hogy valamit egyék, erre képes ugyan, de azután rögtön ismét mély álomba merül.

* **A szagok főlvétele.** A tej a körülötte lévő tárgyak szagát könnyen felveszi, miért is szagos tárgyakat távol kell tőle tartani. Így áll a dolog a borral és szőlővel is. Elzászban, hol kreozóttal telelt szőlőkarókat használtak, a szőlők kreozótt ízét nem lehetett félreismerni s az ily szőlőkből készült bor szintén kreozótt ízt írt. Egy nagy vágóhid közelében ültetett szőlőtelep szőlője a rothadt hús szagát vette fel. Így szintén kisebb szigetek szőlőtelepein

«CONSTANTIN ABBÉ».

«UJHÁZY ARCZKÉPE 1873. ÉVBŐL».

«CRAMPTON MESTER».

a tengerpart növényzetének különös szagát a szőlő is meg lehetett érezni.

* **A chicagói vágóhíd területén** 20 ezer darab szarvasmarha, ugyanennyi juh és 120 ezer sertés fér el. A telep területén levő utcák hossza husz angol mérföld, az itató és etető vályúk s a vízvezeték hossza összesen 125 mérföld. Az óriási telep 72 millió koronára került.

* **Alkalmi czím.** A japáni császár színe elé rangnélküli alattvalója nem juthat. Ha mégis szabóra vagy egyéb mesteremberre szüksége van, ezeknek a mikadó valami czímet adományoz, melyet azonban a császári palotán kívül nem használhatnak.

* **Eredeti kérvény.** A washingtoni képviselőház egyik folyosóján egy hét millió aláírással ellátott kérvényt őriznek, melyet ezelőtt néhány évvel valami Roberts nevű szenátor megválasztása ellen

adtak be. Az eredeti okmány huszonnyolc csomag papírra van írva. Az ívek átmérője két láb; minden egyes csomag az amerikai nemzeti lobogóba van csavarva. Roberts megválasztása ellen azért kérvényeztek ennyien, mivel Roberts a többnejűséget megengedő mormon hitfelekezethez tartozott.

* **Hajók biztosítása tűz ellen.** Az angol kormány hajógyáraiban épülő hajók tűz ellen óriási összegek erejéig vannak biztosítva. Így az «Endymion» hadihajót 10 millió koronára biztosították, míg egy egy torpedónaszádót 800 ezer koronára szoktak biztosítani.

* **Olcso bor.** Hivatalos jelentések szerint Algírban a legtöbb fehér, vagy vörös bor literjét négy fillérért mérik. A bor eme nagy bősége onnan magyarázható, hogy a filoxera Afrikában nem ismerik és egymásután huszonhét bő szüret volt.

* **New-York nyilvános iskoláiban** a tanulók az előadás előtt naponta eléneklik a nemzeti himnuszot és elmondják a fogadalmat a törvények tiszteltetére. A tanító szószéke fölött mindig ott lebeg a nemzeti zászló.

* **Legújabb amerikai furcsaság** a New-Yorkban alakult kopasz emberek klubja. Egyetlen egy szál haj elegendő arra, hogy az illető tagot a klubból legott kigolyózzák. Hanna szenátor nem vették fel a klubba, mivel feje búbján néhány alig látható szál haj díszlik. Azt mondják, hogy többen titokban kitépették kevés megmaradt hajszálait, hogy a jeles klubnak tagjai lehessenek.

* **Anglia fogházaiban** jelenleg mintegy 15 ezer fegyenc van. Ezek eltartása évenként mintegy 24 millió koronára kerül s így egy-egy fegyenc ellátása ruházata stb. évenként átlag 1600 koronát emészt fel

A KISBÍRÓ A «PÁRTÜTŐK»-BEN.

ANZELM A «SZTRÁJK»-BAN.

«ZALAMEAI BÍRÓ».

UJHÁZY EDE KÜLÖNBÖZŐ SZEREPEIBEN.

BLANCHE ESMÉNARD.

A MAGYARSÁG EGY FRANCZIA BARÁTNŐJE.

Kevéssel azután, hogy a «La Hongrie moderne» (A modern Magyarország) című könyvem 1901 végén napvilágot látott, egy levelet kaptam az afrikai Algírban Moustapha nevű városából, melyben *Blanche Esménard* nevű, előtem egészen ismeretlen hölgy arról értesített, hogy munkámat a legnagyobb érdeklődéssel olvasta, mert ő már 1850 óta nagy tisztelője és bálomja Magyarországnak, a mikor ugyanis alkalma volt magyar menekülőkkel megismerkedni.

Kötelességemnek tartottam a lehető legszívelebben megköszönni a lekötelező sorokat, sőt érdeklődésem is mutatni a levelező iránt.

A második levél azután elmondta, hogy *Esménard* kisasszony s szülei 1850-ben egy magyar menekülttel tették meg az utat Marseilletől Párisig, hol véletlenül bejutottak a képviselőház egy ülésére. Itt pedig a külügyminiszter páholyában gróf Teleki Lászlót mutatták meg neki, az akkori párisi nagy világ e kedvenczét, kiből a fiatal leány az általános vonzalmat keltő magyar ügy megtestesülését vélte feltekinthetni. A száműzött érdekességét természetesen az utazás alatt hallott elbeszélések csak még inkább növelték.

A szerény körülmények között élő *Esménard* kisasszony ennyit tudott a magyarokról, de fogékony lelkiületének ez elég volt arra, hogy a magyarságnak egész életében valóságos kultusz szenteljen. Költői hajlamai lévén, mindazon eseményeket, melyek Magyarországra s a magyar menekültekre vonatkoztak s melyekről itt-ott tudomást szerezhetett a külföldi politikával csak gyéren foglalkozó francia sajtóból, rögtön verseibe foglalta, így *Saint-René-Taillandier* prózai fordítása nyomán *Petőfi* több költeményét is.

Megjegyzendő, hogy az *Esménard*-családban az irodalmi tevékenység úgyszólván családi vonás, a mennyiben egy *Esménard* a múlt század elején a francia Akadémia tagja volt, hová őt «*La navigation*» (a hajózás) című nagy költői műve juttatta be. Ezelőtt két-három évtizeddel pedig *Esménard* kisasszony két férfitörökönától jelent meg több eredeti és fordított vers-kötet.

A magyarság barátinójától nem jelent meg még egy sem, mert oly viszonyok között élt a vidéken, melyek könyv kiadását nem engedték meg neki. Atyja, egy nagy képzettségű őrnagy, elhalta után az özvegynek s három leányának kenyérekertés után kellett látniok. *Blanche* kisasszony évekig posta-állomásokat vezetett távol Páristól s most vagy húsz év óta Algírban lakik, mióta nyugalomba helyeztetett.

A magyarok ügye iránti rajongása tehát egészen platonikus volt. Magyarországot szerette, mint egy fogékony lélek szokta eszményét szeretni. Így születtemek meg magyar vonatkozású művei, melyekből a következőket mutatványképen közlöm, lehetőleg hű fordításban. A papíros, melyre a legelső írva van, már sárgult s a tinta egészen halvány.

Kossuth Lajoshoz.

(Íratott 1851 október 6-án azon alkalomból, hogy a francia kormány megtiltotta a nagynevű száműzöttnek, hogy Franciaországban átutazzék.)

«Könyveimet mindig a ti martírjaitok vérével vegyítve össze, virágfüzereket kötözve sírjaitok számára, neveiktől kérve kölcsön az ékesesszólás titkát, engedtessek meg, hogy gyászborult lantom fohászában a háborgó hullámok fölött így szólhasson a lángelkű hősökhöz: ne mondj átkot Franciaországra!

«Ha a büszke Albion a száműzöttnek tárt karokat nyit s a búsongó Itália mosolyt küld az elhaladó felé, engedjen ez esengő, gyöngye szavainak, mikor a beláthatlan, duzzadó és nyargaló kék habok tompa zajában neki susogva ismétli: ne mondj átkot Franciaországra!

«A hóhér által lekasabolt nemes homlokok s feldúlt, kihalt tüzhelyetek nevében könyörgök, hogy azon napon, mely egy kegyetlen boszú képét eleveníti fel újra, a szél bömbölése, a hullámok csobogása elhaló visszhangokban hangzottassák: ne mondj átkot Franciaországra!

«Dicsőség s a jövő nevében, annak a szabadságnak nevében, melyet boldogság szolgálhatni, hazád nevében s nevében a reménynek, egy egész nép nevében, mely a szegénytől megrázkódit, igénytelen lantom remegve hangoztatja: ne mondj átkot Franciaországra!

«Az ünnepi lakoma alatt, mely a hőst dicsőítendő, a mikor a nemzetek zászlait ki fogják bontani, egy győzelmi himnuszunk kell az egek felharsogni, kell, hogy a szabadságot jelentő három színben, a testvériség szó közepében legyen felírva: ne mondj átkot Franciaországra!

«Hazádnak hőse s jövőd Washingtona, kell, hogy akkor ajkaid egy megbocsátó szóban egyesítsék Magyarország nevével Franciaországgal, hogy elfeledt gyöngységét szerete miatt s hogy egymásba oly két testvérként olvadjanak, kiket ugyanaz a remény tart összefűzve!»

Esménard kisasszony ily irányú felbuzdulása nem csendesült le egyhamar, mint azt számos ez időből kelt költeménye mutatja. Az 1861-iki események újra felszították magyar barátságának lángait. Az ez időből keltezett költeményei közül álljon itt egyike a legjellemzőbbeknek:

(A győri meglepetés 1849 augusztusában Klapka György tábornoknak.)

«Vasgyűrű által szoroson körülzároltnak, tönkretettnek állítják, meg azt, hogy nem marad egyéb reménye, mint meghajtani mielőbb büszke homlokát, térdén esdeni a kegyelemért! S im e legyőzött egyszerre megremegett a feje! A visszhangok azt hirdetik, hogy megveretés helyett, a két császár fölött diadalmaskodott!

«Klapka elunta menhelyében tétlenül maradni. Nem bánja, ha lépteit egy armádia figyeli is meg, melynek katonái ellen megvédeni magát Komárom vastag falai elégségesek. A Csallóközben emelkedő bevehetetlen hatalmas várat hajmalkor hagyta el s Győrben mint győző bontotta ki zászlait. Útközben egy hadi és élelmi szekeret fedező csapatot lepelt meg, ágyúkat szegzett be s elfoglalta az úteket, melyeket Mazuchelli gyalogsága őrzött. Caorits az ácsi és mócsai mocsárok foglya, magát Klapka által legyőzöttnek vallja: csapatai és Bécs közt nincs már út többé, a hidak le vannak rontva, katonái szaladnak, tárházai elpusztítottak s hadi pénztára a győzőé.

«A csataterén hátrahagyott sebesültek és halottak a huszárok kardjainak örültséggel határos vakmerőségéről, de meg különösen önértességéről tanúskodnak. Bécs már remeg bástyái mögött. Schwartzberg a császárhoz siet, hogy felkérje azoknak megvédésére, mit megtenni Ausztria már nem képes többé, ha a merész magyarok megvételekre határozzák el magukat!...

«Most már sok időre elhallgatott az ágyú! És a gyászos bukás közepett egyedül Komárom látja védművén lobogni, a csillagok fényénél, az ősi magyar zászlót, — büszkén és dőlve, reggel és este ugyanazon fényben.

«Es Klapka utolsóinak maradt hősies kezével, halotti dicsőséges leplet teríteni az összezúzott Magyarországra szűk sírjában, hol végtelen szenvedésekben kell megbúnhódnia ősi bátorságának merész fellobbanását.

Ily érzelmeket táplálni egy nemzet iránt, melylyel soha semmi összeköttetésben nem volt, egy ország iránt, melyet soha meg nem látogatott, — még pedig nem a nyilvánosság számára írni, hanem csak önmagának s akkor, midőn e nép s ez ország a föld színéről való eltöröltetésére volt ítélve, — valóban megható dolog. S a magyarság büszke lehet reá, hogy távol idegenben ily eszményi vonzalmat keltethetett maga iránt.

Esménard kisasszony egyébiránt *Saint-René-Taillandier* fordításai nyomán megismerlette *Petőfi* «A golya» című költeményét francziára áttuladni. Miatán a verset a «*Revue Angevine*» (az anگری szemle) szelleműs szerkesztője, de *Charnacé marquis*, ki *Teleki Lászlót* szintén igen jól ismerte, igen szépnak találta, e folyóirat február 15-iki számában meg is jelent, hozzácsatolt néhány megjegyzésem kíséretében, de névtelenül, mert *Esménard* kisasszony még soha sem lépett a nyilvánosság elé. Különös, hogy így egy magyarnak jutott osztályul a szerencse, munkáit a francia olvasóval megismertethetni!

A «*Vasárnapi Ujság*» olvasói pedig ismerjék meg ezen felül még arczvonásaiban is. Vajha a magyarságnak sok ily barátja akadna a külföldön.

Bertha Sándor.

LAMPÉRTH GÉZA.

A Kisfaludy-Társaság pályabírának ítélte, mely a Deák Ferencz emlékeztetőt ünneplő ódára a főváros hatósága által kifizetett száz aranyos pályadíjat *Lampérth Géza*nak ítélte oda, oly fiatal költenek juttatta az elismerés koszorúját, a ki műveinek magyaros hangjával, lyrai melegségével már eddig is gyakran vívta ki a költészet iránt érdeklődő olvasó tetszését s kinek nevéét már régebben az ifjú költői nemzedék legtehetségesebb tagjai közt emlegették. A szép kitüntetés, melyben most részesült, örömlenke szolgál nekünk is, mert *Lampérth* lapunkban kezdte meg pályáját, melynek azóta is állandóan munkatársa, verseinek legnagyobb részét s köztük legsikerültebb műveit is a «*Vasárnapi Ujság*» közölte.

Lampérth Géza, mint az nem egy versén is meglátszik, a Balaton-vidék szülőtte: a veszprémi megyei Mecskehelyen született 1873-ban. Középszkoláit a pápai ref. collegiumban végezte s még gimnazista korában jelent meg első verse, *Tihanyi álnév* alatt, a «*Vasárnapi Ujság*» 1890-iki évfolyamában. Mikor aztán a budapesti egyetemre került, hol az államtudományokból doktori diplomát szerzett, mind sürűbben jelentek meg a lapokban versei, úgy, hogy neve csakhamar ismertté lett nemcsak az írói körökben, hanem a nagyközönség előtt is. Több versét fölolvasták a Kisfaludy- és a *Petőfi-Társaságban*, «*Honszerelme*» című hazafias költeménye pedig az Akadémia pályázatán dicsőretnyert.

Kötetben először 1897-ben adta ki verseit. A kötet «*Első könyvem*» címmel jelent meg *Beöthy Zsolt* előszavával s jelentékeny sikert aratott. *Lampérth* már ez első verseiben is, mint költészetünk nemzeti hagyományainak ápolója tűnt fel, szerelmi lyrájának bensőségével, mely érzésével, hazafias verseinek hangzavosságával, magyaros versformáinak lendütoességével. Tehetsége azóta sokat fejlődött, látóköre tágabb lett, a nélkül, hogy hangjának közvetlenségéből vesztett volna. Ezt a fejlődést bizonyította mintegy két év előtti megjelent «*Pacsirtászó*» című második kötete, melyben sikerült hazafias és szerelmi verseken kívül az emberi nyomor és szenvedés láttára keletkező részvétet is szép hangokban szólaltatja meg.

Időközben megpróbálkozott a színműírással is. «*Megjötték a huszárok*» című kis egyfelvonásos színpadi idyllje hangjának derűltségével és zamatos népies nyelvvel tetszést aratott a budai színpadon s a vidéki színpadokon. Egy másik, nagyobb színműve, a «*Rodosto*» című,

melyet Géczy Istvánnal együtt írt, a Vigszin-házban került színre sikerrel. Prózái munkáiban, tárczacikkeiben, rajzaiban, elbeszéléseiben főleg a Rákóczi-kor egyes epizódjairól nyújtott hangulatos képeket; ezek egy része «Kuruczok csillaga» című kötetben is napvilágot látott. Az ifjúsági irodalmat is több kötetre menő dolgozattal gyarapította.

A most elnyert pályadíj nem az első ily kitüntetés, mely érte: néhány év előtt már elnyerte az Akadémia Farkas-Raskó-pályadíját egy szatirikus versével, egy ízben pedig a Petőfi-Társaság Vigyázó-díjával is kitüntették.

Költői munkássága mellett Lampérth, mint az országos levéltár tisztviselője működik 1898 óta s több történeti tárgyú közleményt is írt a «Századok»-ba és más folyóiratokba.

MAGYAR SIROK KONSTANTINÁPOLYBAN ÉS ISZMIDBEN.

Dr. Szádeczky Lajos történetírónk, ki a tavaszal nagyobb számú magyar társasággal tett kirándulást Konstantinápolyba, a napokban Törökországba induló «Rákóczi-zarándoklat» alkalmából «Konstantinápoly és magyar emlékei» címűmel most megjelent könyvében írja a következőket:

A Szent Benedek (Saint Benoit) egyháza Galatában, a hol II. Rákóczi Ferenc el van temetve, román stílusban épült olasz építmény, még abból az időből, midőn Galata városát a genuaiak bírták. Szentélyével keletnek, hegyoldalra van építve; éjszaki hosszfa főt magaslaton, a déli lent völgyben áll alapjával, minél fogva ez utóbbi sokkal magasabb. A déli fal mente a templom talpzatáig nagy magas üreget alkotván, ezt kriptává alakították, úgy, hogy belülről fölsozították fülkékre és kriptáuregekre, melyekben egymás fölött és mellett vannak a koporsók.

Alulról a templomot régi kőfallal kerített udvar környezi, régi díszes kapuval. A főbejárás a templomba és a mellette épült kolostorba a nyugati részből főt a hegyoldalra van. Az itt lévő főkapu felett latin felírás hirdeti, hogy a genuai uralom után sokáig romokban hevert templomot XIV. Lajos, a nagy francia király restauráltatta 1682-ben. Ugyancsak ő adta át a francia jezsuiták keleti missziójának egyházul.

A templom azóta francia védőnkéség alatt áll s jelenleg a lazarista atyáké.

A francia védőnkéség keltette Zrinyi Ilona, a bujdosó fejedelemszony, Thököly Imre a «kuruczkirály» hitvese lelkében azt a vágyat, hogy e templomot válaszsza maga és családja tagjai temetkezési helyéül.

Az első magyar fejedelmi sarj, kit ide temettek, Thököly Imrénék és Zrinyi Ilonának, Nándorfehérvárt 1694-ben született s egy éves korában Nikápolyban elhalt leánykája: Thököly Zsuzsika hercegnő. A gyászoló fejedelemszony ez alkalommal különböző műtárgyakkal ajándékozta meg a templomot 1695-ben.

Nem sokára a fejedelemszony: Zrinyi Ilona maga is követte leányát.

Zrinyi Ilona, miután a régi Nikodémia (Izmid) mellett a «Virágok mezején» épült villájukban 1703 február 18-ikán elhunyt, holttestét márczius 10-ikén Galatába szállították és még aznap este az iteni jezsuiták templomában «pompás solennitással» sirboltba helyezték, a mint azt a fejedelem hű titkára, Komáromy János írva hagyta. Sirja fölül szép fehér márványlapot helyeztek czimerével. (Ez ma már nincsen ott.) Egy másik fehér márványlapot a sir mellett a koporsó hosszában a templom falába illesztették. (Ez ma is ott van.) Hosszú latin felirattal ékes szavakban hirdeti a dicső fejedelemszony eredetét és történeti jelentőségét.

Ez a siremlék, mely Zrinyi Ilona sírját jelöli, a templom déli oldalhajójának vagy mondhatnók kápolnájának keleti végén, a Boldogságos Szűz tiszteletére szentelt oltár előtt van, a templom déli oldalfalának oldalt jobbra legszélső ablaka alatt.*

A harmadik magyar, kit ide temettek, s kinek hamvai itt nyugosznak: gróf Beresényi Miklósnak, Rákóczi Ferenc vitéz vezérlő tábornok

LAMPÉRTH GÉZA.

ának és hű bujdosótársának felesége, gróf Csáky Krisztina, Gróf Beresényiné 1723. április 25-én halt meg Rodostóban.

Gróf Beresényi Miklós maga is oda kívánt temettetni. Midőn 1725. őszén halálos betegségbe esett, Rodostóba hívatta Konstantinápolyból az ottani patriárka-helyettesét, Mauri Péter karthágói érseket s neki meggyónt. Aztán 3000 piasztérből álló kegyes alapítványt tett a galatai templomnak, hogy lelki üdvösségükért az ő és felesége halála évforduló napján egy-egy ünnepes gyászmisét, továbbá évenként 300 csendes misét tartsanak. Már előbb, felesége halála után 4000 piasztérnyi kegyes alapítványt tett.

Haláluk évfordulóján a két gyászmisét s a VII. Pius pápa 1808-iki bullájával 30-ra leszállított 300 csendes misét ma is mondják a templomban Beresényi és neje lelki üdvéért.

Pedig Beresényi nem nyugszik itt, hanem Rodostóban. Mikor ugyanis ő meghalt — 1725 november 6-án, — akkor Rodostóban és vidékén pestis lévén: holttestének Konstantinápolyba szállítását a porta — úgy látszik — nem engedte meg. Így aztán a rodostói Panajia görög templomba, gróf Esterházy Antal porai mellé temették.

A negyedik magyar, kit a galatai St. Benoit-egyházba temettek: maga a dicsőemlékű fejedelem, II. Rákóczi Ferenc.

Az ő haláláról ezt írja holtig hű főkamarása Mikes Kelemen, 1735. április 8-án Rodostón:

«Az isten árvására teve bennünket és kivéve ma közlünk a mi édes urunkot és atyánkat három órákor reggel. . . . Ő szegény árvására hagyta bennünket ezen az idegen földön. Itt irtóztató sírás-rívás vagon közöttünk. Az isten vigasztaljon meg minket.»

Rákóczinak végső kívánsága, hogy «testét az édes anyja mellé minden világi pompa nélkül nyugosztassák», beteljesedett.

Konstantinápolyba viteléről és temetéséről ezt írja Mikes Kelemen 1735. júl. 8-án:

«A porta megengedvén, hogy titkon a szegény urunk testét Konstantinápolyba vihessük, egy nagy ládát csináltatván, a koporsót belé zártam, hajóra tettem és egy néhány magammal 4-én megindultam, 6-án Konstantinápolyba érkezvén, a ládát, a kiből a koporsó, a jezsuitákhoz küldöttem. A koporsót kivéve belőle, felnyitották, hogy a testet meglássák. Sirt pedig azon a helyen ástak, a hová temették volt az urunk anyját.»

1839-ben a templom javítása alkalmával a munkásoknak feltűnt, hogy Rákóczi sírlapja a talpzatban kissé behorpadt, fölemelték s úgy találták, hogy a téglalapot az egy helyütt beszakadt: ez okozta a horpadást. Leereszkedvén a sirboltba, ott két koporsót találtak s felbontották: az egyikben egy erőteljes férfiú teste fekvének a (fejedelemé), a másik kisebb koporsóban egy gazdagon felöltözött női halott volt, még teljes épségben. A hir kiszivárgott a városba s nagy csöndület támadt a temp-

lom körül, mindenki látni akarta a csodát. A környékből is mindenfelől érkezének jámbor keresztény betegek a templomba, a szent magyar fejedelemlő sírjához imádkozni, hogy az ő közbenjárásával gyógyulást nyerjenek. Egy szerzetes följegyzése szerint Zrinyi Ilona romlatlan és a néptől szentnek tisztelt holtteste egy egész hónapra át volt 1839-ben a St. Benoit-templomban nyitott koporsóban az ájtatos hívők szemléjének kitéve és azután az akkor Konstantinápolyban lakó három keresztény püspök által ünnepélyesen beszentelve temetettetett újra el.

Thaly Kálmán 1889-ben engedélyt nyervén Rákóczi sírja felnyitására, két koporsót talált a Zrinyi Ilona falba illesztett emléktáblája mellett, illetőleg alatt, a kápolna talpzatát fedő kőcsozáktól mintegy lábnyi mélységben. A fal mellett közvetlenül van a fejedelem, nagyobb és épebb koporsó, s mellett közvetlenül a kisebb és korhadtabb, a Zrinyi Ilonáé.

A kisebb koporsóban gyönyörű alkotású, sima, alabástrom fehérségű női koponyát találtak s néhány apróbb csontdarabot, de ruhafosz-lányokat, ékszereket nem. A bennb fekvő nagy cédrusfa koporsóban megtalálták a fejedelem hatalmas alkotású, sötétbarnás színű koponyáját, melynek kétségtelen azonosságát az bizonyította, hogy a bebalzsamozásnál kifűrészelt darabja selyemszövettel rá volt kötve. A fejedelem csontjai is érintetlenül megvoltak a koporsóban.

Thalyék a kiszedett és a portörmeléktől megtisztított csontokat és hamvakat új cédrusfa ládába rakták és így tették vissza a kiüresített koporsóba, a ládáfalba pedig egy üveghengerben a sírfelbontásról szerkesztett jegyzőkönyvet tették. A jegyzőkönyv másik eredeti példányát a kolostor levéltárában helyezték el.

Kétségtelenül meg van tehát állapítva, hogy Rákóczi Ferenc a galatai templomban van eltemetve, hogy hamvai ott porladoznak s hogy koporsója Zrinyi Ilonának falba illesztett emléktáblája alatt, közvetlenül a fal mellett fekszik, hol egy két méter hosszú fedőkőlap van, melynek belső széle a falba van illesztve. Ez alatt van a fejedelem koporsója, édes anyjéé szorosan mellette, a kőcsozákok alatt.

Eredetileg a Zrinyi Ilonáé feketett a fal mellett s felette egy szép fehérmárvány sírlap volt, czimerével s «Donce resurgat» felirattal. Ez többé nincs ott s helyét egy hosszú lapos fedőkő foglalja el. Talán az 1839-iki templomjavítás alkalmával cserélték ki.

Feltűnő az a körülmény, hogy a Rákóczi czimeres és feliratos sírkőlapja jelenleg nem az ő koporsója felett fekszik, hanem valamivel odébb nyugat felé, keresztbe fektetve, úgy, hogy az ő koporsójának fejrésze derékszöglet képez sírkőve alsó részével.

Miért nincs a Rákóczi sírkőve az ő koporsója felett? Erre feleletet nem találunk. Talán nem akarták édesanyja sírkővét eltávolítani, talán később történt valami áthelyezés? Talán akkor történt a koporsók eredeti helyének megváltoztatása, midőn Rákóczi Ferenc fia, József is ide temették, épen a Rákóczi Ferenc sírkőlapja alá.

Thaly Kálmáné az 1889-iki sírfelbontáskor megállapították, hogy Rákóczi Ferenc sírkőlapja alatt nem az ő koporsója van, hanem más: középtermetű emberé. A fejedelem ölnyi magas s hatalmasan kifejtett testalkatú férfi volt, az ő koporsójának az ott lévőnél nagyobbak kell lennie. A koporsóban ott talált koponya nem volt bebalzsamozott halottnak a feje, mert nem volt meglékelve az agyvelő kiszédése végett.

Thaly Kálmán véleménye az, hogy ez a Rákóczi Ferenc czimeres sírkőve alatt nyugó holttest nem lehet másé, mint a fejedelem idősebb fiáé: Rákóczi József herceg erdélyi trónkövetelőé, a ki 1738 november 10-ikén a török táborozás közben Csernavodán, élete 38. évében elhalálozott s végrendeletében meghagyta, hogy földi maradványait Konstantinápolyban a jezsuiták (ma lazaristák) templomába, boldogult édesatyja mellé temessék, mely célra 3000 piasztér hagyományozott a galatai jezsuita-atyáknak.

Rákóczi József herceg volna tehát az ötödik magyar, a ki a galatai lazarista templomban nyugodnék.

A kápolna sirboltja kupolájának szegélye így körül van temetve magyar fejedelmi sarjak és egy magyar főúri nő koporsóival, siri álma

felett gondosan őrködik a lazarista atyák kegyelele.

A honfűti kegyeletnek mély meghatottságával gyűltünk össze e szent helyen, nemzeti vértanúink sírjai felett, konstantinápolyi időzésünk alkalmával.

Első látogatásunk Rákóczi sírjánál rögtönözve történnvén, üres kézzel jártunk ott, kegyeletünk adóját látható jellel le nem róhatuk. Ezt pótolandó, elhatároztuk, hogy koszorút csináltunk s a pérai legnagyobb virágkereskedésben két babérkoszorút és egy nagy kamélia-csokrot rendeltünk, nemzeti színeinkben pompázó szalagokkal.

Az egyik koszorút Thököly sírjára voltunk elviendők, a másik Rákóczi sírjára készült, a virágcsokor Magyarország egyik legszebb virágszála: Zrinyi Ilona sírjára. Rákóczián aranybetűkkel hirdette a szabadságharcz aranyévfordulóját s felirat: Dicső szabadsághősünknek — a 200-ados évfordulón.

E koszorút és virágcsokrot épen nagypénteken estefelé (tehát a fejedelem halála napján) vittük el a galatai templomba és tettük le kegyelet szavak kíséretében nemzeti büszkeségünk márvány sírkővére.

Thököly sírja Iszmidben, az új örmény temetőben fekszik. Közéleben az angoloknak van külön bekerített sírkertjük. A Thökölyéhez legközelebbi sírban, a felirat szerint, egy elhunyt angol tengerésziszty nyugszik. Thököly sírja az angolok sírkertjének északkeleti szöglete táján van, de a kerítésen kívül.

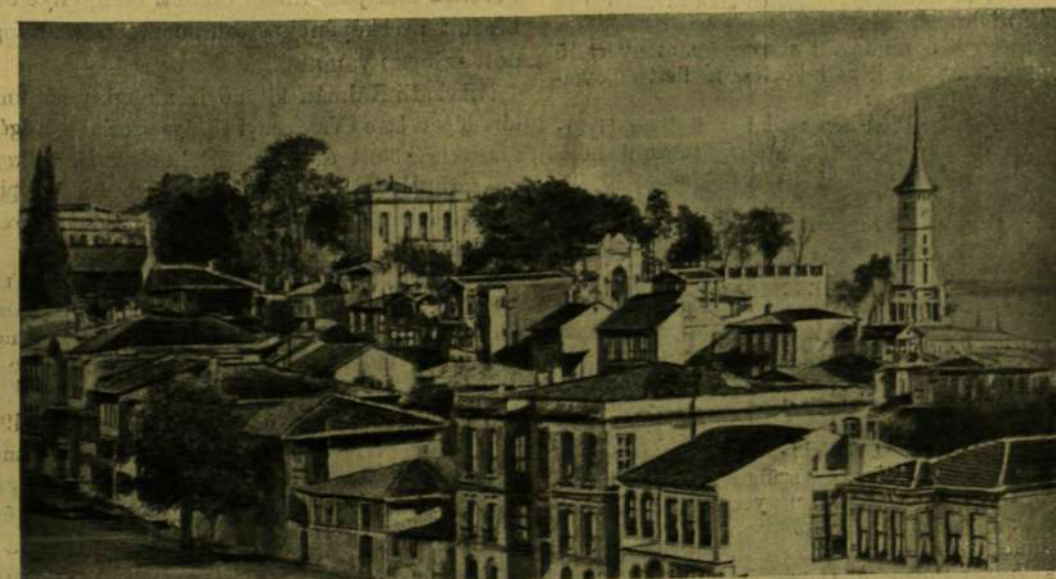
A hírneves «kurucz király» magányos sírján bizony meglátszik, hogy nem a nemzeti kegyelet, csak egy idezakadt, lelkes, de szegény honfitárs kegyelele ápolja.

A sír még elég ép állapotban áll. Felette van az 1705-ben csináltatott fehér márvány sírfedő tábla, de az idők mohától már megbarnulva. A czimer domború képéből még homályosan kivehetők a Thököly-czimer főbb alakjai: a négy oroszlan s a szivpajzsban a kétfejű sas. A felirat betűit az idő viszontagsága annyira elkopottatta, hogy csak egy-egy szava olvasható ki. A márványtábla kökeretét díszes öntött vasrész veszi körül, melyet — úgy halottunk, — hogy az 1848—49-iki emigránsok csináltattak. Itt közelben van Kiutahia is, a hol Kossuth Lajos és társai internálva voltak. Szép formájú, virág, magas, góthikus ívezetű, alul áttört sírdíszű rácsozat, mely itt-ott már romladó állapotban van.

Kegyeteles szívvel jártuk körül az előttünk nagybecsű sírt, s a czimer felőli végén a vasrácsra erősítettük kiránduló társaságunk hatalmas babérkoszorúját.

A BUDAPESTI IRGALMAS-REND KÓRHÁZÁNAK FELAVATÁSA.

A szerzetesrendek közt alig van népszerűbb Magyarországon, mint az irgalmas-rend. Betegápolással, gyógyítással foglalkozik. Tagjai orvosi tudományt, gyógyszerészséget tanulnak. Klostromjaik egyúttal kórházak és gyógyszer-tárak is. A falusi nép, ha hetivásárokra bemegy

ISZMID VÁROS.

a városba, előzőnli az irgalmas klostromokat, orvosi tanácsért, fogházásért, a régi időkben köpölyözésért. A «tisztelendő miszere» — mondja róluk a magyar nép — igazi tisztelettel. A misericordianust így hívja.

Budapecsten is van régóta kórházuk, még elmebeteg-intézetet is állítottak mellé. A budai parton, a Császár-fürdő közelében állt az intézet, régi kétemeletes ház, sok szegény betegnek menedéke. A szerzet budai klostromának nagy jótékonyágáért ajándékozta oda a Marczibányi-család a Császár-fürdőt s a szerzetes-rendnek, hogy még jobban teljesíthesse emberbaráti feladatát.

Idők múltával a népszerű szerzet kórháza már nagyon szűk lett, az orvosi tudomány követelményei pedig mind nagyobbakká váltak. A rend elhatározta, hogy lebontja régi épületét és az orvosi tudomány újabb vívmányainak megfelelően épít új intézetet. A rend anyagi ereje azonban ehhez nem volt elég. A kormány és a főváros segítségével most fölépült a nagy kórház telep a Margit-híd budai fejeénél, a főváros által kibővített telken. A vörös téglájú épületcsoport egyik érdekes pontja a budai Dunapartnak, a Lukács-fürdő, Császár-fürdő előtt ültetett nagy park mögött.

A jótékony és irgalom s hatalmas hajlékát 1901-ben kezdték építeni. Benne van a templom, a rendház, a kórház. Kerti udvarok választják el az épület egyes részeit. Thuróczy Kornél rendfőnök tevékenységének egyik fő-célja volt az intézet fölemelése. Háromszáz beteg talál itt orvoslást a gyógyító meleg források mellett. Az építés és berendezés összes költsége 1.339,757 korona volt. A felavattat szept. 29-én tartották; összegyűltek ez alkalomra a

városi hatóság képviselői, az orvosok, a polgárság és igen sokan a lakosság ama részéből, melynél hagyományos a tisztelet az irgalmasok rendjének nagy jótékonyága iránt.

A megnyitáson a kormány részéről Darányi Ignác földmívelési miniszter volt jelen, a ki képviselője a kerületnek, melyhez a kórház tartozik. A rend magyarországi priorjai mind megjelentek s a bécsi és gráci rendházak is elküldték képviselőiket.

A felavattat a hercegprímás akarta végezni, de gyöngékedése miatt Kohl Medárd püspököt bízta meg helyettesítésével. Szeptember 29-én délelőtt 10 órákor kezdődött az ünnep. Kohl Medárd püspököt a főbejáratnál Thuróczy Kornél rendfőnök fogadta. Az előcsarnokban felállított baldachin alatt a rendfőnök ismertette az ünnep célját. Felolvastatta a zárkőbe elhelyezendő okiratot, a melyet azután a jelenlevők aláírtak. Kohl Medárd püspök áldást mondván az új intézetre, a zárkő letétele következett. A püspök, miután az okmánytartót egy kis köszekében elhelyezték, megtette a szokásos kalapcsústést s azalatt az Opera énekkara a Himnuszt adta elő. Következett a kápolna s az intézet felszentelése, majd ünnepes istentisztelet, melynek bevezetével az énekkar a Szózatot énekelte. A közönség a mise után szétoszlott az óriás épületet meglátogatására.

A FUVAROS KOCSISOK SZTRÁJKJA BUDAPESTEN.

A főváros fuvarozó kocsisai szeptember 28-ikán sztrájkot kezdtek, abba hagyták a munkát s nemcsak erőszakkal akadályozták meg azokat, kik a munkát folytatni akarták, hanem megtámadták a védelmükre megjelent rendőrséget is. Ilyen véres sztrájk vagy tüntetés még nem fordult elő Budapesten.

A fuvarozás a nagyvárosok életének egyik legfőbb szerve és szüntelenül mozog egyik széltől a másikig, virradattól éjfélig. A mi teher vasutakon, gőzhajókon érkezik, gyorsan szétszállítják raktárakba, boltokba, magánosokhoz. A házhöz visznek mindent: tejet, jeget, szódavizet, kőszentet, fát, lisztet. A házból pedig elviszik minden reggel a szemetet. Száz és száz vállalat él a fuvarozásból és ezer, meg ezer szegény ember abból, hogy hajtja a szekereket. Ezek a fuvaros kocsisok már éjféli utján talpon vannak és esti 11 óráig tartoznak dolgozni. Kapnak egy hétre tizenégy koronát, de ha csak egy napon betegek, azt levonják tőlük s rögtön elbocsáthatják őket. Kivántak most 24 koronát, este nyolcz órán túl egy korona pótlékot és két heti felmondási időt.

Szeptember 28-ikán reggel a fővárosi lakosokra ez volt az első meglepetés, hogy a szemétszállító-kocsik nem érkeztek a ház elé, a szemetet nem lehetett kihordani. A fővárosi hatóságának azonban szerződése lévén a szemétkihordásra, a vállalat valahogy kiegyezett kocsisaival. A sztrájkolók el-

* A templom azon részének képét, a hol Zrinyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc sírja van, az évi 8-ik számunkban közöltük.

AZ IRGALMAS REND ÚJ KÓRHÁZA BUDÁN.

keseredetten támadtak meg az utcákon minden fuvaros-szekeret és elállták a külső városrészekből vezető utakat, a honnan az ilyen szekerek indulnak munkára. megtámadták a fuvaros-vállalatok telepeit. A rendőrség nem birt az erőszakoskodó, nyers emberekkel. A kereskedelmi szállások egészen megakadtak a kereskedelmi és ipartestületek sürögősen kerek hatósági intézkedést.

A rendőrség a dolgozó kocsi oltalmára jelent meg. A terhes szekereket, hármat-négyet együtt lovasrendőrök kísérték. A város minden részén voltak véres összeütközések. Szeptember 30-ikán a nyugati pályaudvar raktárai előtt álltak föl a sztrájkolók száza és megakadályozták, hogy oda szekerek mehessenek. Itt valóságos harc fejlődött ki a rendőrség és a sztrájkolók közt. Egy lovasrendőrről rálöttek, a ki súlyosan megbesült. A rendőrök visszahátráltak, ekkor közönség fogadta őket. Ugyanekkor megtámadták a Hoffmann-féle fuvarozó-telepet az Angyalföldön, ostrom alá vették a rendőröket s az udvarba szorították. Katonaságot kellett kirendelni. Ezen a két helyen 35 sebesülés és 87 letartóztatás történt.

A sztrájkolók tanyája a külső-váci-út 56-ik számú vendéglője alatt volt s ott 6—700 sztrájkoló időzött állandóan. A szeptember 30-iki véres zavargások után a rendőrség körül fogta a tanyát, szétütte az ott levőket. A sztrájk-tanya feloszlása után a sztrájk vezető emberei alkudozni kezdtek a munkaadókkal és meg ígérték, hogy a kocsisok hetenkint két koronával többet kapnak, esti nyolc óra után pótlék jár és a felmondási idő nyolc nap.

CZIGÁNY ZENEKAROK HANGVERSENYE A NÉPSZÍNHÁZBAN.

A Népszínház cigányversenyei szép sikerrel e héten véget értek. Az egyfolytában huszonötödik előadott «Czigányélet» keretében a főváros és a vidék első zenekara lépett fel s valóságos izgalomba ejtették barna zenészeinket az utolsó versenynapok, a döntő küzdelmek. A Népszínház igazgatója, Porzolt Kálmán a keddi díjkiosztást ünnepélyesen rendezte; a színpad egyik oldalán helyezkedett el a jury, vele szemközt foglaltak helyet a cigányprimások. A jury tagjai voltak: élükön Barcsay Domokos országgyűlési képviselővel: gróf Bethlen Bálint, dr. Fráter Béla, Pósa Lajos, Porzolt Kálmán, Schunda V. J. hangszergyáros, dr. Fodor Oszkár, a Népszínház titkára, Stoll Károly főrendező s Molnár Géza dr., a jury jegyzője. Barcsay Domokos szót először s félkérte Pósa Lajost, hogy olvassa föl a bíráló-bizottság jelentését.

E jelentés szerint összesen harminczöt cigánybanda vett részt a versenyben. A dalok szépsége, ügymond a jelentés, nem vész el a színpad öblőségében, a mikor pedig arról volt szó, hogy Dankó Pista emléket köszörölje őrizze meg, a cigány az ország minden részében fölkapja a hegedűjét és muzsikál. Tisztára láttuk, hogy azok, a kik évszázadok óta a magyar dal fentartói, sok irányú fejlődésre képesek; tudnak mint zenészek erőszódnai és tisztelni, tudnak néha a művészi széphez csodálatosan közel férközni.

A bíráló-bizottság tizenöt zenekarnak aranyérmel ítélte oda. Ezekre az aranyérmekre érdemeseknek találta a következő zenekarokat, illetőleg vezetőiket: Balog Károlyt zenekara jeles szervezéséért, Banda Marzait magyaros szellemben és nagy ízléssel előadott népdalokért, Berkes Bélát élénk és kellemes előadásáért, Farkas Palt nagyon finoman árnyalt játékaért, Hamza Miskát tömör, jellegzetes előadásáért, Kiss Jancsit igen biztos összjátékaért, Kóczé Antal művészi hegedűjátékaért, Lukács Károlyt kitünően harmonizálásáért, a Magyar-testvéreket zamatos és fegyelmezett előadásukért, Pege Károlyt értelmes, szabatos felfogásáért, Rác Gyulát lelkes előadásáért, Rác Palt a régibb népzenei hagyományok megőrzéséért, Rác Laczit érdekes temperamentumáért, Sovánka Nándort rendkívüli technikai fejlettségéért, Vörös Eleket zenekarának gondos összeállításáért. E zenekarok közül kimagaslottak: Banda Marzi, ki a székesfőváros népszínházi bizottságának, Kóczé Antal, ki a Népszínháznak ezüstkoszoriját kapta. — Tiszteletdíjat kaptak: Lukács Károly Barcsay Domokos díját, ifjabb Berkes Béla Barcsay Domokos és Esterházy Pál gróf közös díját, Rác Laczi Esterházy Pál gróf díját, ifjabb Magyar Imre Fráter György díját, Farkas Pali báró Sennyey István díját, Sovánka Nándor és Kiss Jancsi Szemere Miklós két díját. Balog Károlyt a nóradiak tüntették ki ezüstkoszorúval. Ezüstérmel osztottak ki husz zenekarnak. Ezek is sok figyelemreméltó és érdekeset nyújtottak. A közreműködők közül ezüstérmel kaptak tizenheten. A jelentés fölolvása után Pósa Lajos lendületes beszédet intézett a cigányokhoz. «Koszorút fontatok — ügymond — a magyar dalnak. Utolsó szavam hozzátok, nótás cigányok: a koszorúhó, melyet itt szereztetek, tépjetek egy-egy levelet és küldjétek el Dankó Pista porladozó szívére». Pósa e szavaira számos cigány azonnal jelentette, hogy a szegedi főpolgármester úján koszorút küldenek Dankó sírjára. A díjak kiosztása után Banda Marzi mondott néhány köszönő szót, végül pedig Porzolt Kálmán igazgató szólott, ismertette az országos cigányverseny célját és jelentőségét. Ezután következett a «Czigányélet» előadása; közben Banda Marzi és Kóczé Antal muzsikált.

A versenyben részt vett s aranyérmel nyert 15 cigányprimást, arcképeik közlése mellett a következőkben ismertettük:

Balog Károly 1854-ben született Balassa-Gyarmaton. A 70-es évek elején Iglóra költözött, honét 1881-ben oroszországi körútra ment s Szent-Péterváron ötször játszott II. Sándor orosz császár előtt. — Banda Marzi, a magyar hallgató nóták mestere Vácson született 1847-ben. Apja Bihari Jánosnak volt segéd-zenésze. Mint árva gyereket Rác Pali neveltette. Banda Marzi jelenleg állandóan Budapesten tartózkodik. — Ifj. Berkes Béla, a Nemzeti Kaszinó kedvelt vulgó-primása, ki 1887-ben született Budapesten. Mint jeles muzikus-sarjadék, már udvari bálon is játszott. — Farkas Pali, az ifjabb nemzedék tehetséges tagja állandóan Budapesten működik. — Hamza Miska nagyváradi zenekarvezető, 1845-ben született a szabolics-megyei Oroson. 1875 óta a nagyváradiak kedvenc zenésze; a vidéki primások igazi tipikus alakja. — Kiss Jancsi veszprémi zenekarvezető 1866-ban született Veszprémben. A Dunántúl nagyon kedvelt zenekara nyáron Balatonfüreden szokott játszani. — Kóczé Antal, az első díj nyertese, 1872-ben született Tasnádon. A tehetséges muzikus 1890-ben alakított bandát, mely Deésen, majd Kolozsvárott játszott, később pedig a fővárosba jött s azóta mint első szólista ismeretes. — Lukács Károly 1865-ben született Ungváron. A számos versenyző cigány között, mint eredeti cigánytípus tűnt ki tüzes játékaival. — A Magyar-testvérek debreczeni zenekarvezetők. Az idősebb, Kálmán, 1862-ben született, Imre pedig 1864-ben, Debreczenben. A vidék legjobb zenekaraiknak egyike az övék. — Pege Károly 1861-ben született Jászberényben. Sokáig Szabadkán volt népszerű zenekarvezető; játszott a brüsszeli kiállításon, a belga király aranyérmel tüntette ki. — Rác Gyula 1865-ben született Nagy-Körösiön. Konzervatóriumot végzett; sokáig a híres Erdélyi Nézi szegedi zenekarának vulgó-primása volt s tíz év óta saját zenekara van. — Rác Laczi 1867-ben született Budapesten, legifjabb fia az elhunyt Rác Pali primásnak, kitől jeles zenei tehetségét örökölte. Tehetséges zeneszerző is, a mit eddig több csárdás kiadványa bizonyít. — Id. Rác Pali 1852-ben született Milanóban. Fia a hasonló nevű nagyír zenekarvezetőnek, mivel többször volt külföldi körúton. 1885-ben, édesatyja halála után átvette a kitanonén szervezett zenekart. Ez idén az a kitüntetés érte, hogy ő vezette a cigányprimások küldöttségét a 70-ik születésnapját ünneplő József főherceg elé, kit hosszabb ékes cigány nyelvű beszéddel üdvözölt, mire a főherceg is cigány nyelven felelt. — Sovánka Nándor, a harmadik díj nyertese, 1883-ban Selmeczen született. Unokája a híres Balog Sági Jancsi 1848-iki tábori zenekar-vezetőnek. Atyja szegény muzikus volt, nem taníttathatta s így a maga erején fejlődött jeles naturalistává. 1892-ben Nyitrán bandát alakított s azóta a nyitraiak kedvenc muzikusja. — Vörös Elek 1866-ban született Győrben; hosszabb ideig játszott Prágában, Berlinben s a párisi világkiállításon. Az idei nyáron a Margitszigeten játszott.

A Népszínház igazgatója egyes népszínművekben időközönként fel fogja léptetni a vidék kiválóbb zenekaraikat, a melyek most akadályozva voltak a versenyen való részvételben.

Porzolt Kálmán a «Czigányélet» előadásainak alkalmából több kulturális alapítványt is tett: ezer koronát hazafias szemléltető színdarabra, mely tárgyat a magyar szabadságharcok történetéből vegye; ezer koronát magyar népszínműre, ötszáz koronát magyar népdal zenéjére és szövegére, ötszáz koronát egy magyar író jutalmazására, hogy az illető néhány hetet a magyar nép körében töltsön, ötszáz koronát egy magyar hírlapíró jutalmazására, ki munkásságával a nemzeti eszmékért küzdött, ezenkívül magyar színdarabokból ciklusos előadást rendez, személynévének idegen nevű tagjait felszólítja nevük megmagyarosítására s ennek költségeit viseli s tízezer koronával íj magyar népkönyvtárakat állít fel.

Markó Miklós.

«VASÁRNAPI ÚJSÁG»

50-ik évfolyam.

A «**Vasárnapi Ujság**» a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 íven, s több mint ezer képpel s rendkívüli mellékletekkel, legjelesebb hazai írónk és művészeink közreműködésével jelen meg.

A «**Vasárnapi Ujság**» tjabban színes képeket is közöl: olyan több színben kivitt képeket, mint a minő volt közelebb II. Rákóczi Ferencz Mányoki Ádám eredeti festménye után készült arcképeinek általános tetszéssel fogadott színes nyomata.

Mikszáth Kálmán kitünő írónk mint főmunkatárs lépett be a «**Vasárnapi Ujság**» szerkesztőségébe, s a vele kötött egyezség értelmében kizárólag a «**Vasárnapi Ujság**»-ba írja nagybecsű szépirodalmi közleményeit, regényeit, elbeszéléseit, tárcacikkeit.

A «**Vasárnapi Ujság**» «**Regénytár**» című heti mellékletében a legjelesebb hazai és külföldi regényíróktól közöl elbeszéléseket és regényeket képekkel, s mint családi lap kiterjeszkedik a női munkakörre és divatra is.

A «**Vasárnapi Ujság**» társalapja a most már 49-ik évfolyamában lévő «**Politikai Ujdonságok**», mely a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg. A «**Politikai Ujdonságok**» előfizetői e lap mellett külön díj nélkül kapják a «**Világkrónika**» képes heti közlönyt

Tóth János orsz. képviselő a gyorsírodában a függetlenségi párt felirati javaslatának sokszorosításakor.

Csoportok az országház előtti téren a képviselőház szeptember 30-diki ülése után.

és a «**Magyar Gazda**» című, havonként megjelenő gazdasági és kertészeti képes melléklet.

A «**Világkrónika**» hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdeklő napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkekben kívül rendszeren közöl nagybő elbeszéléseket, regényeket, útirajzokat, úgyszintén mulatót kisebb közleményeket, stb.

Előfizetési föltételeink:

A «**Vasárnapi Ujság**» negyedévre 4 korona, fél évre 8 korona.

A «**Vasárnapi Ujság**» a «**Világkrónika**»val negyedévre 4 kor. 80 fillér, féltre 9 kor. 60 fillér.

A «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» a «**Világkrónika**» és a «**Magyar Gazda**» melléklapokkal együtt: negyedévre 6 korona, féltre 12 korona.

Új előfizetőknek sziveskedjenek megrendelésük nevüket, lakhelyüket, valamint az utolsó postát világosan és olvashatólag kiírni. — Régi előfizetőknek legzélszerűben úgy járnak el, ha címzsalagjaikból, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a posta-utalvány szélére fölragasztva, beküldenek a kiadóhivatalnak. — Külföldi előfizetésekhöz kérjük a postailag meghatározott viteldíjat is csatolni.

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Deák Ferencz születésének százados évfordulója alkalmából a Franklin-Társulat szétküldte azokat a kiadványait, melyek Deák Ferencz-czel foglalkoznak. Ezek közt van a legjava annak, a mi Deák Ferenczről irodalmunkban megjelent. A legszemesebb könyvek egyike a Haza Bölcséről bizonyára Pulszky Ferencz, (Deák Ferencz; jellemtárgy, írta Pulszky Ferencz. Ára füzve 1 K 20 fill.) melynek értékét és érdekességét föltötte növeli az, hogy maga Pulszky nagyon közelről látta az akkori eseményeket, sőt része is volt bennük. Ám, ha szellemesség dolgában első hely illeti is a Pulszky könyvét, formai tökély tekintetében bizonyára a Csengery emlékszerző (Deák Ferencz emlékezete) Csengery Antaltól. Ára füzve két korona; megjelent az «Olcso-Könyvtár»-ban is, a hol az ára 40 fillér.)

viszi el a pálmát. Ezt az emlékszerzőt az Akadémia Deák Ferencz emlékére tartott ünnepén mondta el a kiváló publicista és államférfi s nagyobb lelkesedéssel, tisztább szóno ki hévvel aligha méltatták Deák nagy érdemeit. Méltó párja e két jeles monografiának a Forster-Arnold Florence könyve (Deák Ferencz. Életrajz, ford. Pulszky Ágost. Ára füzve 3 kor. 20 fill.; megjelent az «Olcso-Könyvtár»-ban is, a hol 1 kor. az ára), mely nemcsak az író nevezetes egyéniségénél fogva jelentős és nagy-érdeklő tanulmány, hanem azért is, mert szép jele annak, hogy Deák nagy alakja még a külföldön is imponált. Könyvi Manóknak, a ki Deák Ferencz «Beszédei»-nek monumentális hat kötetét is sajtó alá rendezte, két érdekes kis dolgozata jelent meg az «Olcso-Könyvtár»-ban: «Deák Ferencz mért nem ment el az 1843-iki országgyűlésre?» — az egyik;

Csoportosulás a képviselőház előtt a szeptember 30-diki ülés ideje alatt.

mint a magyar államvasutak központi menetjegy-irodájának kiadása jelent meg.

*Jaksity Mileta, kinek néhány esinos versét mai számunkban sikerült fordításban bemutatjuk, egyike az újabb szerb irodalom legtehetségesebb lyrikusainak. 1869-ben született, a görög-keleti egyházi pályán működik, jelenleg szentszéki jegyző Temesvárott. Verseit, melyekből 1899-ben jelent meg egy kötet Kikindán, lyrai hév, a természet szeretete s a forma változatossága jellemzi. Legsikerültebbek természetfelfogású költeményei, szerelmi dalai; néhány kisebb elbeszélő költeményt is írt. Jaksity Mileta unokaöccsese Jaksity Györgynek, kiről több szép versének fordításban való közlése alkalmából nemrég megemlékeztünk.

Nemzeti zászlonk Amerikában. Zseni József beszámolója az Országos Nemzeti Szövetség megbízásából teljesített fordításáról, melylyel az Amerikában élő magyaroknak az elhagyott hazához való ragaszkodásuk megerősítéséül díszes nemzeti lobogót vitt, a Nemzeti Szövetség kiadásában esinos kiállítású könyvben is megjelent.

A zászlo, melyet idehaza szép üneplesek közt szenteltek fel s bocsátottak útnak, tengeren túl élő honfitársaink közt nagy lelkesedést keltett. Zseni József zajos üneplesek tárgya volt mindazokon az amerikai helyeken, a hol nagyobb számban élnek magyarok. Útja közben sok érdekes megfigyelést, tapasztalatot is tett az Amerikában élő magyarság helyzetéről, életviszonyairól s a tapasztalatait is leírja jelentésében, a mely ezért is hazafias lelkesedéssel ellett, érdekes olvasmány bárki számára. A másfél száz lapra terjedő kötet öt képpel díszítve jelent meg; ára 2 korona. A jövdelem a Nemzeti Szövetség «nemzeti alapja» javára szolgál.

A külső-váci-úti sztrájknya előtt.

A FUVAROS KOCSISOK SZTRÁJKJA BUDAPESTEN.

Emberek által vont teherkocsi.

A Nemzeti Színház szeptember 25-én a nálunk népszerűvé vált *Brioux* francia író egyik régebbi darabját, a *Patyolat kisasszony*-t mutatta be a magyar közönségnek, Tábori Róbert fordításában. Mint Brioux valamennyi darabja, ez is társadalmi problémával foglalkozik s meséje és alakjai ezer meg ezer más ember történetét vázolják. Brioux már rávetette szemét az igazságszolgáltatás fonákjaira (»Vörös talár«), a dajkaság intézményére (a nálunk még ismeretlen *Les remplaçantes*-ben), bevilágított az átöröklött családi betegségek sötét tragédiái közé (»A mételey«), de valamennyi közül legérdekesebb a *Patyolat kisasszony* tárgya. Ez a darab a sorsukból kinevelt leányok szerencsétlenségével foglalkozik.

Blanchette szegény falusi korcsmáros család leánya, a kit szülei előkelő párisi intézetben neveltetnek. A leány tanítónői oklevelet szerez, de állást nem kap s hazakerül a kis korcsmaházba. Nem bírja megszokni szülei viseltes parasztruháit, a szük kis szobákat, az apró-cseprő korcsmai csekedőket, a korcsmázó vén útkapará nyers kedveskedőseit. Csak akkor éri jól magát, mikor régi iskolatársa, a földesúr leánya — öccsével együtt — meglátogatja. De a látogatások egyre gyérülnek, a korcsmáros veszteli kezdi türelmét, kikel az állam ellen, mely nem bírja tüstént beváltani a diploma formájában adott ígéretet, elkecsereedik a műveltség ellen, mely leszoktat a kézi munkáról, de kenyeret nem ad. A leány nem bírja hallgatni az örökös szemrehányásokat. Végre elhagyja a szülői házat s a földesúr leányához megy társalkodónőnek. Ott az úri szemet vet rá, e miatt Párisba menekül, ott nem kap munkát s ha rossz útra lépni nem akar, becsületese munkával csak húsz soust kereshet. Összetörve tér haza másfél estendő múlva s otthon az első kérő szóra boldogan megy feleségül a bogárnához, kit két évvel ezelőtt kikoszorozott. Így az ő sorsa oldól, — de a probléma nem a Blanchette sorsa volt, hanem az összes ilyen tanítónőiséget váro szegény leányoké. Az író adós marad az általános felelettel; csak a bajt mutatja föl, azután elhallgat. Az ilyen problémákkal küzdő darabok rendes és jövhatatlan hibája az, Brioux nem oldhatja meg három felvonás alatt az a kérdést, a melyet ötven estendő alatt nem bírt megoldani Franciaország kulturpolitikája.

A darab nincs híjjával a finom vonásoknak. A szereplők: Ujházy (a korcsmáros), Rákosi Szidi (a felesége) és B. Lenkey Hedvig (a leánya), nagyon jól játszottak. Lenkey Hedvig ezúttal mutatkozott be a Nemzeti Színházban, a hová a Vigaszínházról szerződött át.

Ujházy Edének, a Nemzeti Színház örökös tagjává történt kinevezését a színházaknál mindenütt

nagy örömmel fogadták, mint a színművészetben szerzett érdem elismerését. A Nemzeti Színház örökös tagjai jelenleg: Prielle Kornélia, Jászai Mari, Blaha Lujza, és Náday Ferencz. Ujházy Edével Somló Sándor igazgató szept. 27-ikén este ünnepélyesen tudatta kitüntetését. Fölkérte a Nemzeti Színház tagjait, hogy a »Patyolat kisasszony« második felvonása után gyűljenek össze a színpadon. Akkor üdvözölte Ujházit s átadta neki a kinevezéséről szóló okmányt. Ujházy mélyen meghatva mondott köszönetet. Másnap már levelekben, táviratokban köszöntötték, s a színművészeti akadémián, a hol tanár, a növendékek is ünnepélyes fogadtatást rendeztek. Október 3-ikán pedig színész társai és tisztelői lakomán ünneplik a Royal-teremben.

A Múcsarnokban október 3-ikán nyílik meg a korán elhunyt Eisenhut Ferencz hátrahagyott kiállítás. Van 156 olajfestmény és 258 rajz. A Kaukázus festői népét Eisenhut mintegy nyolczvan tanulmányban mutatja be, míg olajvázatainak többi része Tunisz és Algír festői világát tárja elénk. Ezek egyenéhány kivételével, mind eladók. Szép rajzot lehet majd vásárolni nyolcz-tíz koronáért, nyolczvan-száz koronáért pedig nagyon csinos olajvázlatot.

KÖZTÉZÉSEK ÉS EGYLETEK.

A Kisfaludy-Társaság szeptember 30-ikán tartotta első ülését a nyári szünet után. Deák Ferencz közeloző százéves születésnapja alkalmából az elnökölő Beöthy Zsolt szentelt meleg szavakat Deák emlékének.

Beöthy Zsolt beszédében Deák Ferencz hazafias érdemeit magasztalta. Megemlékezett napjaink sivár politikai kérdelmeiről, a melyek honfi-aggodalmaikkal töltönek el. Történetünk nagy alakjait emlékeztükben kell tartanunk, mert e nagy alakok a kapsni annak az egysegnek, a melynek szükséges voltát tanfjnk s a melynek megvalósításáért fáradsunk. »Deák nagy alakjában — mondotta többek között — nemzeti lelünknek, a magyar léleknek két uralkodó vonása tetőzik. A magyar tiszta ész, világos belátás, éles ítélet szinte a genitálitás magaslatain jelenik meg benne, az államférfiúban és a szónokban egyaránt s erőben ezzel csak lényének másik uralkodó vonása, az erős fajszereget veszenye. Földi útjának utolsó pihenője az újabb magyar költészet legköltoőbb jelenete. Ennek az épületnek, hol most vgyunk, nagy csarnokában Deák a ravatalon; előtte ő, nemzetünknek immár elszállott védőangyala, kezében koszorú, szemében könnyek, szívében honleányi gyász, a nemzeti érzés megindító áhítata imádkozik a jelenet körül. Midőn azt a tiszteletteljes indítványt teszem, hogy a társaság koszorút küldjön Deák Ferencz emlékére, a földidőtem szép jelenet s Deák emléke azt a fohászkodást csalják ajkamra, hogy az érzeseknek az a szent harmoniaja, a melyet e jelenet oly feledhetlenül és fonségesen fejezett ki: csendüljön föl minél erősebben s zengjen minél zavar talanabbul nemzetünk életében.

A felolvasások sorát Hegedüs István újította meg »Egy barátomnak« című költeményével. Alexander Bernát egy nagyobb bölcsészeti tanulmányát adta elő »Az esztetikai érzésekről.« Kozma Andor négy Göthe-költemény magyar fordítását olvasta föl. Mindezeket a hallgatók nagy tetszéssel fogadták. Kozma Andor tört jelentést a Deák-oda pályázatáról. A száz aranyos jutalmat Budapest hatósága tűzte ki. Negyvenkilenc költemény érkezett, melye-

ket Gyulai Pál, Alexander Bernát és Kozma Andor bíráltak meg. A legjobbnak találták és jutalomra érdemesítették a »Victor sine sanguine« jellegű ódát. A költemény sikerülten rajzolja azt a kort, a melyben hosszú pangás után egyszerre megzavargodik a magyar nemzet erős, nagy korszakalkotó egyéniségekkel. Költeményébe beszövi a haza bölcsének egy-egy kedves emberi vonását is. Megemlékezik Vörösmarttyal kötött barátságáról s Vörösmarttyban lantosát látja annak a bölcs és magasztos hazafiságnak, a mely politikai formájában Deák Ferenczben testesült meg legkéleletesebben. Néhány gyöngéd sorban Deák leghatalmasabb munkatársáról, a megdöcsölt Erzsébet királynéről is megemlékezik. Érdeme a költeménynek a természetes és a bő tartalmat is világosan elrendező költői kompozíció. Dicséretre méltatták a »Bölcsesség«, »Jog« és »A koporsóból kitor és eget kéro jellegű pályaműveket. A többi verseny-munka többé-kövésbbé sikerült középszerűség. A pályanyertes mű szerzője Lampérth Géza, a fiatalabb költői nemzedék kiváló tagja.

MI UJSÁG?

A válság eseményei a múlt héten váratlan fordulóra jutottak, a mikor a képviselőház a miniszterelnök azon indítványával szemben, hogy a Ház a kormány megalakulásáig elnapolja üléseit, Kosuth Ferencz indítványát fogadta el, hogy üléseket tartson s tárgyalja a miniszterelnök ama válaszát, melylyel Körber osztrák miniszterelnöknek a reichsráthban Magyarországról mondott beszédéről nyilatkozott. A kormány ekkép leszavaztatván, gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök a szeptember 30-ki ülésben bejelentette, hogy beadta ő Felsőházának lemondását. Szept. 30-ikára a miniszterelnöknek Bécsben kellett volna a magyar kormányt képviselni, a czár fogadtatásánál, de lemondván, nem ment el Bécsbe se. Először történt, mióta parlamenti kormány van Magyarországon, hogy a képviselőház szavazata mondatja le a kormányt. Érthető tehát a nagy izgalom, mely úgy a politikai köröket, mint a nagyközönséget elfogta. A királyszept. 30-ától a czár fogadtásával lévén elfoglalva, mint vendéglátó gazda, a miniszterelnök lemondása fölött nem döntött. Gróf Khuen-Héderváry hétfőn érkezik Bécsbe s akkor tudja meg a király döntését.

A képviselőház ülése iránt természetesen igen nagy volt a közönség érdeklődése. A karzati jegyek már napok előtt elfogtak s az érdeklődők nagy része kint szorult az országháza előtti téren s a kiszivárgó hírekkel elégtette ki kíváncsiságát. Sok száz főnyi tömeg, melynek csoportjai közt a kivonult rendőrök is nagyobb számmal voltak láthatók, várta meg az ülés berekesztését is. Az országháza előtti csoportosulásokról két képet közölünk. Egyiken Pichler Gyözők országgyűlési képviselő is látható. A hírlapoknál szintén nehéz napjai voltak. Az újságírók szobájában, a folyosón, de legkivált a gyorsírókban lázas munka folyt. Egyik képnk azt mutatja be, a mint a függetlenségi párt felirati javaslatát sokszorosították Tóth János, a Kosuth-párt alelnöke jelenlétében a saját részére. A hírszolgálat gyorsaságában nem is volt hiány, mert 1-1/2 órával az ülés bezárása után a járókelők már a hírlapoknak rendkívüli kiadásával kezdkiben beszélhették meg az eseményeket.

Gr. Teleki Sándor emlékszóra. Szatmármegyében mozgalom indult meg arra, hogy gróf Teleki Sándornak emlékszókat állítsanak Koltón. Gróf Teleki Sándorra még ők is emlékezhetnek a mai nemzedékből is, mint a közelmúlt közéletének és irodalmának egyik jellegzetes alakjára. A szabadságharc vitéz katonája volt; hosszú száműzetés után hazatérve társaságban vidám kedélyével, szeretetreméltó lényével, az irodalomban pedig friss közvetlenségű emlékezéseivel, ötletes rajnaival tett szert nagy kedveltségre. Ifjú korában jó barátságban volt Petőfivel, a ki az ő költői kastélyában töltötte mézes hetét s számos szép költeményt írt e regényes helyen, köztük legszebb művei egyikét, a »Szeptember végén«-t.

Kisfaludy Sándor feleségének hamvai. Kisfaludy Sándor végös óhajítása volt, hogy felesége, Szegedy Róza mellette pihenjen sírjában. Haláluk után azonban a sümegi temetőben távol eső sírokba jutottak; hamvaikat csak most, szeptember 26-ikán helyezték egymás mellé. A bizottság, mely e kegyteltvis tisztelet teljesítette, a következőket iglatta könyvébe:

A sümegi r. kath. temetőben a kápolna előtt Szegedy Róza sírja fölállításán, abban mintegy 180 centiméter mélységben a Szegedy Róza hamvait rejtő koporsóra ráakadt a bizottság. A korhadt kopo-

Balog Károly (Budapest), Banda Marczai (Budapest), Ifj. Berkes Béla (Budapest), Farkas Pali (Budapest), Hamza Miska (Nagyvárad).

Kiss Jancsi (Balatonfüred), Kóczé Antal (Budapest), Lukács Károly (Budapest), Magyarai testvérek (Debreczen), Pege Károly (Budapest).

Rác Gyula (Nagybeacserekek), Rác Laci (Budapest), Rác Pali (Budapest), Sovánka Nándor (Nyitra), Vörös Elek (Budapest).

A NÉPSZÍNHÁZBAN TARTOTT VERSENYEN ARANYÉRMET NYERT CZIGÁNYPRÍMÁSOK.

porsó födelén apró rézféjú szegekkel kiverve Szegedy Róza nevének pár betűje és a kereszt volt. A koporsófelelő Darnay Kálmán óvatosan fölcsédvén, a bizottság Szegedy Rozáliának úgyszólván teljes csontvázára lett, melyen épségben maradt a ruházat is. A rendkívül dús hajzat egészen ép állapotban körüli a koponyát, mely a fejből egyedül maradt épen, míg a fej többi része elkorhadt. A haj színe világos gesztenyebarna. A koporsóban volt még egy ép olvasó kis keresztel és egy pár arany függő. Az egyik függő lógója egy kis kereszt, a másiké világos piroszínű ékkő. A bizottság a talált csontokat, ruházatot, fülbevalókat és az olvasót a sírból kiemelték és érzekoporsóba helyezte. Az érzekoporsót beszentelték a Kisfaludy Sándornak a sümegi római katolikus temetőben levő sírboltjában helyezték el. Szegedy Rozália kiírestitett sírjába a koporsó maradványait visszahelyezte s a sírt betemetette a bizottság.

Házasszonyok, elővigyázat! Az a rendkívüli kedveltség, melynek a Kathreiner-féle Kneipp-malata kávé évek hosszu során át örvend, mindég újabb utazásokat hoz létre. Hogy ezektől kellőleg megóvassuk magunkat, kérjük mindenkor csakis a »lelődi« Kathreineret, és vizsgáljuk meg a csomagot minden vásárlás alkalmával, hogy rajta van-e Kneipp páter arcképe mint védjégye és a Kathreiner név.

HALÁLOZÁSOK.

Kazinczy Ferencz leánya, öz. krajnikfalvi KRÁNYIK Imréné, szül. Kazinczy Eugenia, elsőszülött leánya a nagy írónak, 96 éves korában szeptember 25-ikén meghalt Budapesten. A negyvennyolc év óta özvegy matróna teljes visszavonultságban élt cselédjével a fővárosban, kivált tíz év óta, hogy szemévilágát elvesztette. Csak régi, bizalmas ismerőseivel érintkezett. Az a tárgyára vonatkozó emlékek mintegy húsz évvel ezelőtt az Akadémiánk és a Nemzeti Múzeumnak adományozta. Halálát leánya, Offenheimer Gyula kassai közjegyző neje gyászolja. Offenheimer néhány év előtt a király engedélye folytán a Kazinczy nevet vette fel, a család nemességével együtt. Az elhunyt agg nő holttestét szeptember 27-ikén szentelték be és Széplaloma viték a családi sírboltba. A ravaszt elborította a sok koszorú, köztük volt az Akadémiaé is ezzel a fölirással: »Kazinczy Ferencz Eugenia leányának — A Magyar Tudományos Akadémia.« A beszentelésen megjelent Szily Kálmán, az Akadémia főtitkára.

Beöthy Zsolt, a Kisfaludy társaság elnöke, Szana Tamás, a Petőfi-társaság titkára. Bethlen Gergelynek, a szabadságharc vitéz huszárvezetésének hamvait családja szeptember 29-ikén új sírba helyezte a kolozsvári temetőben, az időközben rendezett családi sírboltba. Az elkorhadt koporsóból a még ép csontokat kiemelték s egy új koporsóba helyezték. Az új sírnál a kőszárkó alá légmentes üvegbe zárt pergamentet tettek, melyen Bethlen Gergely élete és a hamvak át-helyezésére vonatkozó adatok vannak röviden följegyezve. FALB RUDOLF, az ismert időjós szeptember 30-án meghalt Berlinben, 65 éves korában. Évek óta jósolt földregéket és időjárásfordulatokat, de a szak tudósok nem fogadták el tanait a hold befolyásáról a föld légkörére, valamint arról, hogy a napfoltok összefüggésben volnának az időjárás változásával. Falb éveken keresztül kiadta az ő időjósoló naptárát, a melyben pontosan fel voltak sorolva a kritikus napok. Jósolata nem igen vált be, de a kíváncsiságot sikerült fölbresztetni.

Elhunytak még a közelebbi napokban: KUCSOVSZKY LAJOS kanonok, a nagyváradi róm. kath. káptalan tagja, 70 éves korában. — POLYÁKOVICS ALAJOS 48-as honvédfőhadnagy, nyug. főgimnáziumi tanár Szabadkán, 77 éves korában. — TIMÁJ GÖRÖCZ 48-as honvédfőhadnagy, uradalmi mérnök, Sikulán, 73 éves korában. — BALEK ANTAL, 48-as honvédfőhadnagy, volt kereskedő, 86 éves korában, Esztergomban. — RÉTHEI FADÓGYAS JÁNOS, 48-as honvédfőhadnagy, volt felső-muraközi gyámszolgabíró, 80 éves korában Rác-Kanisán. — PLATTYHY GYULA földbirtokos, a nagy-palugyai evang. egyház felügyelője, 77 éves korában F.-Kézsmárkon. — BOMÁNYI ISTVÁN ügyvéd, Máramaros vármegye tb. főügyésze, a Máramarosi Híradó felelős szerkesztője 58 éves korában Máramaros-Szigeten. — BOGATY AVAREL csabrendeki földbirtokos, 45 éves korában, Csabrendeken. — FASSIZ SÁNDOR, Nagyvárad város rendőrkapitányja, 48 éves korában, Nagyváradon. — DR. KLEIN ARMIN ezredorvos, a ki 35 esztendeig állott a hadsereg szolgálatában, Budapesten. — DR. GELTZNER ügyvéd, Zombor város volt tanácsnokja, a zombori evang. hitközség felügyelője, Meránban, életének 43-ik évében. — DR. PILISI NÉY BÉLA kir. alügyész, 29 éves korában, Budapesten. — PELLER AGOSTON, nyug. székesfővárosi tanácsai kiadó, 62-ik évében, Budapesten. — DÍMI (Schaeffer) TIVADAR színész, a ki legutóbb a

székesfehérvári szintársulat kómikusa volt, Budapesten, 23 éves korában. Zombory Lipótné, szül. Aufferberg Erzsébet, néhai Zombory Lipót 48-as honvédszázadosnak, Máramaros vármegye volt főjegyzőjének özvegye, 91 éves korában Budapesten. Az elhunyt, ki unokahuga volt Ormai Norbertnek, az Aradon 1849-ben kivégzett tábornoknak, kiterjedt rokonságon és gyermekein kívül huszonnyolcz unokája és tizenhét dédunokája gyászolja. — Jobaházi báró DÓVY ANDORNÉ, szül. gróf Kinsky Irén, életének 60-ik évében Brixenben, honnan Zombára vitték a családi sírboltba. — ÖZV. SIR NÁNDORNÉ, szül. Gánczy Anna, Miskolcz város köztisztviselőiben élt polgárnője, 81 éves korában Kenderesén.

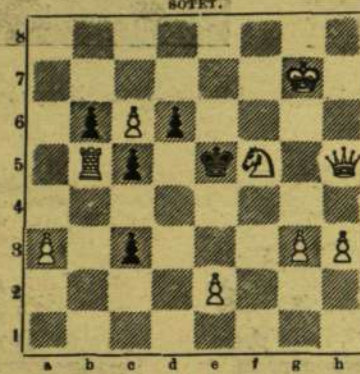
Szerkesztői üzenetek.

F. J. A biblia már 350 különféle nyelvre van lefordítva, s az emberiségnek mintegy kilencz tized-része olvashatja a saját anyanyelvén. »Katona élet« és »Egyszerű történet« Elbeszélések. Mind a két kis dolgozat nagyon sablonos, gyengén megírva. A dagályos résznek, legelkoptatott közhelyek is csak ártalmára vannak a munkának. Mindkét dolgozat távol áll attól, hogy közölni lehessen. Hej be gyorsan, Töltsetek bort. Az előben van egy kis hangulat, de nem elég arra, hogy az olvasó lelkébe is átáradjon. A másik afféle semmitmondó szentimentális borból, régmúlt irodalmi ízlés hangján, a mely ma már nem kelthet hatást. Az én édes anyám. Mezőn. Az utóbbi a jobb; talán sorát eljethetik. Adolajatok csak. Lelkes kis vers, jól is van megverselve. Egy lépés választja csak el attól, hogy közhelhet legyen, de ezt az egy lépést nem tette meg. Haldokló szerelem. Otthonomba stb. Úgyes a formájuk, de kevés a mondanivaló bennük; szinte kár a jó rimekért. Alvófelben. Édes apámhoz stb. Törekvése, hangja föltétlenül elismerésre méltó; magyarságja, egyszerűsége, közvetlensége, a hamis pátosz kerülése rokonszenvet kelt. Az egyszerűség azonban gyakran válik verseiben prózaisággá s lapos ott, a hol csak közvetlen akart lenni. Nines elég művészi elem munkájában s ezért nem is tehetnék igazi hatást. Nem közölhetők. De profundis. Előbb a verselés elemeit kellene elsajátítani s csak aztán törekedni a nyilvánosság felé. A párisi nagy árházak égése. Az efféle esetekből nem lehet költői tárgy, még az sem tudna velük semmit csinálni, a kiben van költői tehetség.

Két szívem ha volna, stb. Levélnek szavaival felülünk: rossz a versekben a gondolatok menete...

SAKKJÁTÉK.

2348. számú feladvány. Galitzky A. W.-tól.

Világos indít a harmadik lépésre matot mond

A 2332. számú feladvány megfejtése Heathcote G.-től.

- Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Hd1-c6 ... Kd5-c6; (a) 1. ... Fd8-c6; (b) 2. Vh3-d3 ... e4-d3; 2. Vh3-c3 ... t. sz. 3. Ff1-g2 mat. 3. H v. F mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. - Andorfi S. - Kovács J. - Csomay: Németh Péter. - Lipótvári: Hoffbauer Antal. - Bokonyaszentlászlón: Szabó János - Kreskudán: Balogh Dénes. - Fekertén: Kintzig Róbert. - B.-Kuldn: Lobozsánszky R. - A pesti sakk-hör.

KEPTALÁNY.

A 38-dik számban közölt képtalány megfejtése: Fekete kézzel keresik a fehér pénzt.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Advertisement for Salvator Lithion-forrás, highlighting its benefits for kidney and bladder ailments.

Advertisement for Mme Charlotte's cosmetic institute, offering electro-massage and hair treatments.

Advertisement for Keleti J. medical services, specializing in various surgical and medical treatments.

Használat előtt - és után.

Bizos, világhírű autorítások által megvizsgálva és különösen az orvosok elváltólítására, nemkülönben a kevésbé szép arcformák és vonások szépségére legmegelőző ajánlat, csodás hatású kozmetikum.

Ma-Hilla ára K 3.85. Erdemvári utcán minden Ma-Hilla küldeményhez teljesen ingyen mellékelek egy próbadozoz Ma-Hilla-arcportot és egy darab Ma-Hilla szépségi szappant.

Kann Ignác, Bécs, II., Lillendbrunn-gasse 17. Budapestben kapható Török József gyógyszerárban Király-u. 12.

Advertisement for technical equipment, including electrical and mechanical tools.

Advertisement for Somatose skin treatment, featuring an illustration of a woman's face.

Advertisement for Vas-Somatose skin treatment, highlighting its effectiveness for various skin conditions.

Advertisement for Riviera JBolya medicinal wine, claiming health benefits.

Hajfestő-fésű.

Egyszerű fésűvel ősz vagy vörös haját szőke, barna vagy fekete tónóra festi. Teljesen ártalmatlan! Éveken át használható!

J. Schüller, Wien, II., Kurzbauergasse 4.

Advertisement for Koch's hunting gallery, featuring a coat of arms and the text 'Kész!!!'.

Vadászoknak nélkülözhetetlen gallér vízmentes loden-szőrvetből 10, 12, 14 és 16 ft. Csak

Advertisement for Koch's test tubes, highlighting their quality and variety.

Advertisement for Károly-körút 26, located in Békéscsaba.

Ne küldjük pénzünket külföldre!

SCHÖNWALD IMRE órásmester és órszerelő Pócsott, 95. ki ingyen küldi több mint 1500 rajtot tartalmazó képes árjegyzéket hárkának és minden tőle vásárolt óráért 3 évi írásbeli jótállást vállal.

Károsvadász kizárva, miután a nem teljes tárgyakkal a pénz visszaadatik. Valódi érszt. évkezesetek grammja ezüst remontoir óra 12 kor. 11 fillér. 1903

Advertisement for Serravallo's China-bora vassal, highlighting its medicinal properties.

Erősítő szer gyengek, vérszegények és lábbadozók számára. Kívágygerjesztő, idegerősítő, vérjavító szer. 2000-nél több orvosi vélemény. Kitérő iz. J. Serravallo - Trieste-Barcola. Kapható a gyógyszerárban 1/2 literes üvegben K 2.40 és 1 literes üvegben K 4.40.

Advertisement for Nodusin Aranyér-balzsam, a remedy for hemorrhoids.

Egyedül álló szer, mely operatív vagy égsztől tökéletesen és biztosan gyógyítja úgy a vak, valamint a nyitott aranyeret. Kórházilag kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Elismert levelek szerint szárazakat és szárazakat teljesen gyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készítőnél: Nagy Kálmán, gyógyszerárban Nyiregyházán, továbbá Török Józsefnél, Budapest, Király-utca 12 és a többi gyógyszerárban is. Ára használati utasítással együtt 4 korona, bérmentes küldéssel postán 5 kor, az összeg előzetes beküldése, vagy utánvétel ellenében. 9883

Large advertisement for URANOS-KÉK watches, featuring a large illustration of a pocket watch and text describing its features and availability.

Advertisement for Császárfürdő (Imperial Bath) in Budapest, highlighting its location and services.

Advertisement for Gyümölcs-, főzelék- és husconservákat (Fruit, preserves, and meat conserves) from the first Keckskeméti Conservatory.

Advertisement for Hirdetések (Advertisements) at the Budapest office, located at Egyetem-utca 4.

Felvilágosításul!

Ezzel nyilvánosan kijelentem, hogy az amerikai anker-Roskopf-órára vonatkozó hirdetések és felmagasztalások csak utazások és ily bádóóra nálam 1 ft 75 korba kerül. Figyelmeztetem rövidtem, hogy nem vagyok elártható, hanem órák, óráim, melyeket én hirdetem legelőször, szab. románizmus-fel-lep-pal és masszív művel bírnak, üvegfedelű tokban vannak és pontosan szabályozva, tehát visszautasítandó mindaz, az én óráimot és az óráimot nevet viseli. Az én valódi amerikai anker-Roskopf-óráim

Alapítottát 1840. Anker-Roskopf-óráim hatmagmagneit szab. románizmus-fel-lep-pal, 36 órái járással, óráimot fele-kete imit. szel- vagy nikel-tokban, pontosan az itt lát-ható ábra szerint, az egyedül óra, mely ellendülőképességével és pontos járásával fogva a legkedveltebb és legjobb használati óra, különösen katonaságnak, vasutivárosoknak, csend-öröknek, pénzügyörök kalauzoknak, gépészeknek és mindazoknak, kiknek erős és megbízható használati órára van szükségük. Ára nikkezzel óráncszel és tokkal együtt 6 kor., 3 évi írásbeli jótállás mellett, 3 ár vételénél is kisebb összegű pénzt visszaküldi az egyedül valódi Amerikai órágyár MAX BÖHNEL, órák, Wien, IV., Margarethenstr. 48. Cs. kir. Állami hivatalnokok szállítója.

HOGY KARCISUVA

valjék és egyáltalán ezüst-érmékkel megfogható, használják a Pileus Apollo-kat, melyeknek gyögyereje a földnyelőköl nyert/Vasutalozna. Ezzel valódi kitérő-köljöknek elismert pillók karcistá teamok, hatásk az-ol-ni nime karcisára az egészének, mint sok más karcistá ny. Nem habaják, hanem egyen-üen a táplálkozásra és a szaranyagterekre hatnak. - A világos testese gyögyírásán kívül a Pileus Apollo-k szabályoznak a szarv működését, felülik az arcvonásokat és megadják a testnek imet az ügyességet és erőt. Ez a tika minden asszonynak, ki megakarja őziti karcistá és fiatalos alakját. A Pileus Apollo-k a legnyugatibb természetű mindkét nembelieknek hasznosak és nem karcistáknak karcistáknak. A karcistáit két hónapig tartó gyögyírás karcistá, a karcistáit és végezőmnye teljesen állandó. (Törvényesen védett védjegy). Egy üveg ára utasítással: K. 6.45 bérmentes; utasítással K. 6.75. - J. Mathe, gyógyszerár, 5, Passage Verdun, Paris, IX. - Egyedül rakár Ausztria-Magyarországra küldi: Budapest, Török József, gyógyszerár, Arány-utca, 12.

Advertisement for Szépitőszert (Skin treatment) by Balassa-féle, featuring an illustration of a woman's face and text describing its benefits.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

Advertisement for Ujdonság borotvákban! (New arrivals in razors), featuring an illustration of a safety razor and text describing its quality.

Advertisement for Kirner József's firearms, featuring an illustration of a rifle and text describing its specifications.

Advertisement for Brünner Testvérek (Brüner Brothers) lighting fixtures, featuring illustrations of various lamps and text describing their products.

Advertisement for Kristály üvegekészletek és dísz tárgyak (Crystal sets and decorative objects) from the first Hungarian Glassworks.

Advertisement for David Károly és Fia's (David Károly and Sons) gun safes, featuring an illustration of a safe and text describing its security features.

Advertisement for Parádi Üvegyár Raktára (Parád Glassworks Warehouse) featuring illustrations of various glassware and text describing their products.

Különös határozmányok.

Azon állomásokra nézve, melyeken a bérleti időtartam alatt ezred- vagy dandár-összpontositások (a lovasságnál osztályösszpontositások is) tartatnak, illetőleg szabad-és sárga lovak bevontatnak, a bérletnyertes köteles a származó nagyobb szükségletet és az esetleg engedélyezett pótlókat a szerződött árak mellett szállítani.

Szolnok, Kaposvár, Kecskemét, Zombor és Újvidék állomásokra nézve a vállalkozók kötelesek azon többletet, mely az 1904-ik évben beidézett szabadságosok, tartalékosok és póttartalékosok által származik, a bérleti árak mellett szállítani.

A bérletnyertesek kötelesek az átvonuló csapatok szükségletét a feltételi füzet IV. pont, 1. bekezdés, A—a) határozmányok értelmében kiszolgáltatni.

Valamennyi állomáson a kenyérnek készítése ott helyben eszközölnöd.

A katonakerény két 700 gr. adagos cipőben állítandó elő. A kétadagos cipőknek térszámban 1600 grammot és kislítve 1400 grammot kell nyomnia.

A késvényelések a szükséges helyeken a kenyér és zabra nézve ötnaponként történnek.

A zab ha az a csapat érdekében áll, a cs. és kir. hadtest-hadbizottság jóváhagyása mellett kivételesen 10 vagy 15 napra is késvényelhetők.

A felvételezi helyiségek 1-9 km.-nél a laktanyától számítva, távolabb ne legyenek. Ha mindemellett ez távolabb volna, akkor a szállító köteles a kenyeret és zabot a szükséges helyekre további díjazás nélkül elfuvarozni.

Általános határozmányok.

1. A tárgyalások mindenkor 10 óraker délelőtt bizottságilag tartatnak meg, melyhez kizárólagosan írásbeli ajánlatok fogadhatók el. Ezen ajánlatok a budapesti és székesfehérvári katonai élelmezési raktáraknál, valamint a katonai fiók-ágyraktáraknál Szolnokon, Kecskeméten, Szabadkán, Tolnában, Kaposvárott és Pécsen ingyen kapható ajánlati minták szerint szerkesztendők. Az ajánlattevők saját érdekükben felhívhatják ezen ajánlati mintákat használni.

2. Az 1 koronás bélyeggel ellátott ajánlatoknak, lepecsételt boríték alatt, az előírt bántépnézettel együtt, külön boríték alatt való csatolása mellett, az illető állomás szükségletének tárgyalására kitűzött napon, legkésőbb délelőtti 10 óráig kell a tárgyaló-bizottsághoz beérkezniük; későbbben érkező, vagy távirati uton tett ajánlatok nem vétetnek tekintetbe.

Ha valamely ajánlatban a számokkal és betűkkel írt ár között eltérés mutatkozik, akkor a betűkkel írt ár fog helyesnek tekintetni.

3. Ha az ajánlat «összeségesen» értetik, akkor ez az ajánlatban határozottan hozzáteendő, mert minden ajánlat ezen világos hozzájárulással nélkül mint nem összeségesnek fog tekintetni. Minden ajánlattevő, a szerződési kötelezettségben már álló vállalkozók kivételével, üzleti képességét a erre vagyonának elégséges voltát a kereskedelmi és iparkamara által, ha pedig a kereskedelmi lajstromba bejegyzett cégje nem volna, és pedig az ipart és kereskedelmet űző az I-ső fokozatu politikai hatóságok által, a gazdasággal foglalkozó nem bejegyzett pedig a gazdasági egyelet által kiállított bizonyítvánnyal igazolni tartozik.

Az ilyen bizonyítványok nem az ajánlattevő, hanem a felsorolt hivatal vagy egyesület által a tárgyaló bizottsághoz hivatalosan juttatandók.

Bizonyítványok, melyek a tárgyalás napjától számított két hónál korábbi kellettel bírnak, tekintetbe nem vétetnek.

Megjegyzés. Az ajánlat lepecsételendő és borítékára irandó: «Ajánlat az 1903. évi szeptember hó 15-én kihirdetett s 1903. A letétmennyezett bántépnéz az ajánlatban részletezendő.

PÁLYÁZAT,

az 1902-ik év október havának 26-ik napján elhalt s közjótékonyosságával érdemeket szerzett, példás életével tündökölt nagyszonyonak: Gróf Andrassy Dénesnek, Rozsnyón (Gömör vármegye) felállítandó mellszobrára.

I. Feladat: Készíttessék Andrassy Francziska grófnének ifjabbkori fényképe után egy hí mellszobr, mely megfelelően tagolt lépcsőzetben és erre állított díszes talapzaton legyen elhelyezve, úgy hogy a grófnének a közmívelődés és a humánus intézmények bőkezű támogatása tekintetében fényesen nyilvánult közérdekű nagylelkűsége, bizonyos mellékalakok vagy domborművű (plasticai) jelvények képletes előállításában, az egész szoborművön kifejezésre jusson. Közlelbbi tájékoztatásul jelezzük, hogy a boldogult emlékü grófné számtalan iskola, kisdévdő, lelenczház, kórház, vakok, siket-némák intézménye létesítését és fejlesztését mozdította elő. Ezen kívül vallásos érzületétől áthatva felekezeti különbség nélkül igen sok templom és egyéb egyházi intézmény létesítését és újjáalakítását tette nagy adományaiival lehetővé. Végül a munkas és keresetképtelenek, ügyefogyott, özvegyek, árvák, tüzkárosultak emlegetik áldva a szoborban megörökítendő nagyszonyt.

II. A szobor anyaga. A talapzat és lépcső akár mauthauseni, akár pilseni, akár budweisi, vagy ezekhez hasonló szürkés márványból, esetleg ptyai kből lenne simítás nélkül előállítandó. Maga a mellszobr a legkeményebb és lehibátlanabb fehér márványból, esetleg ércből, a mellékalakok azonban kizárólag ércből valóknak tervezendők. A pályázati minta 1:5 mértékben készítenő, s ahhoz részletes műleírás (magyar-át) és költségelőirányzat melléklendő.

III. A szobor helye. A szobor helyül Rozsnyó város Rákóczi terének közepén, a városi őrtorony előtt, a Berzétei-utczára nézden, egy 160 négyyszög méter nagyságú területre van kijelölve. Az itt szóban lévő tér négyyszög alakú, körö-körül emeletes épületekkel határolt. A szobor helyül kijelölt területre ma a Berzétei-utca torkolatánál két irányba elágazó út

által háromszöget alkot, azonban félkörre lesz szabályzandó s az egész területre kőalapa fektendő díszes vasrácossal lesz bekerítve.

IV. A szobor-bizottság kéri mindazon művészeket, kik a feladat megoldására pályázni hajlandók, hogy készítsenek az I. pontban körülírt feladatnak megfelelő szobormintákat és küldjék azokat Rozsnyóra a «Francziska szobor-bizottság» czímére bírálatt alá.

V. A szoborminta beadásának határideje 1903. évi december hó 31-ik napjának déli 12 órája. A pályaműhöz műleírás és költségelőirányzat csatolandó azon kötelező kijelentéssel, hogy a pályázó művész a költség előirányzatában kitett összegért a szobor létesítését elvállalni kész.

VI. A kitett határidőre beérkezett és díjazásra érdemesnek ítélt szoborminták közül három lesz díjazva és pedig az első 2000 kor. (kettő ezer korona), a második 1000 kor. (egyezer korona), a harmadik 600 kor. (hatszáz) koronával. A díjazás nem biztosítja még az első díjra érdemesítenek a mű keresztülvitelét, mivel e felett a szobor-bizottság kétharmad szótöbbséggel 1904. évi január hó 31-ik napjáig külön határozattal dönt.

VII. A szobor-bizottságnak, ha a jelen pályázat eredménye kielégítő nem lesz, jogában áll új pályázatot kiírni; és kifejezetten fenntartja jogát ahhoz is, hogy az I., II., III. díj valamelyikében részesített mintán módosításokat írjon elő, s ezt a művész a díj elvesztésének terhe alatt 30 napon belül teljesíteni tartozik, de csak az esetben és úgy, ha a javítandó szobormintát a bizottság kivételre elfogadta. A díjjal kitüntetett minták (modellek) a szobor-bizottság tulajdonává válnak, azonban ezek csakis közintézeteknek adományozhatók és nem sokszorosíthatók.

VIII. A szobor összes költsége — nem számítva

A zabszállító, a szállítandó zab megvizsgálása czéljából, raktárában lehetőleg egy jó állapotban levő szőlőstát tartson készletben.

Ajánlatok ki nem irt cikkekre, továbbá ajánlatok, melyek hosszabb időre, mint a kiirt szállítási időtartamra szólnak, feltétlenül és azonnal visszautasítatnak, és ajánlatok a tárgyalás rákövetkező napjától kezdve 14 napnál rövidebb impegnoval nem vétetnek tekintetbe.

Ezenkívül a tárgyaló-bizottság részéről mindazon ajánlatok nem vétetnek tekintetbe, melyekben egy és ugyanazon czikknél, a kiirt biztosítási idő tartamának egyes szakaira, különböző árajánlatok tétettek.

A terményeknek általános mozgatás esetén való kiszolgáltatására nézve a szállítási feltételek fizetésének XXVII. pontjára különösen utaltatik.

Azon esetben, ha valamelyik állomáson a szállító, vagy a vele érintkezésben álló személyzetnek lovak között ragályos betegség ütne ki, a katonai igazgatásnak jogában álland, a fenforgó ragályveszélyes állapotokról kiállított katonai állatorvosi bizonyítvány alapján, a loállománynak — az igazolt szükség tartamára — a szükséghez képest esetleg más járványmentes állomásra való szállítás utján élelmezése iránt intézkedni, a nélkül, hogy a szállítónak valamely kártalanításra igénye származnék abból, hogy a lópár ezen időre nem tőle vétetett fel.

Ezen bizonyítványokból a szállítási képesség terjedelmének ki kell tűnnie.

4. A tárgyalásokra nézve a Budapest, illetőleg Székesfehérvárott 1903. évi szeptember hó 15-én kelt hivatalosan két példányban kiállított feltételek fizetésének határozatai mérvadók. Ezek betekinthetők a cs. és kir. 4. hadtest hadbizottságánál, a budapesti és székesfehérvári cs. és kir. élelmezési raktáraknál naponta délelőtti 9 órától 12-ig.

Az ezen szállítási feltételek fizetésében foglalt feltételek betartására minden ajánlattevő az ajánlat benyújtásával már kötelezve van.

Ezen szállítási feltételek fizetési az előbb említett élelmezési raktáraknál nyomtatott ivenként 8 fillérrélt el is adatnak.

5. Közégek és termelők a bántépnéz letételétől mentesek, de ajánlataikért s az ezekben elvállalt kötelezettségeikért, úgy mint más vállalkozók, szavatolni tartoznak.

6. Az élelmi cikkeknek az állomáshoz tartozó helyiségekbe való elfuvarozására nézve, a feltételi füzet XVII. pontja értelmében, külön ajánlat teendő, mert különben feltételeztetik, hogy az elfuvarozás a követelt szállítási árban már befoglalattik. Ha az elfuvarozásra többen egyenlő árak mellett ajánkoznak, akkor ezek közül az, ki az illető cikkek szállítását elnyerte, előnyben részesül.

7. Az ajánlkozók a hadigazgatásnak ajánlatuk elfogadása iránti nyilatkozata tekintetében lemondanak az 1875. évi XXXVII. törvényczikk 314. és 315. §-aiban valamely ajánlat elfogadása iránti nyilatkozatra nézve megállapított határidőnek betartásáról.

Kelt Budapest, 1903. évi szeptember hó 15-én.

A cs. és kir. 4. hadtest intendánsága.

hó _____-n tartandó tárgyaláshoz.

(Utánnymot nem díjaztatik.)

41. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 11.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világörönlővel együtt) egész évre 24 korona, félre 12. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 16 korona, félre 8. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világörönlővel) egész évre 10 korona, félre 5. KÉRLEMI előfizetéseknél a postai megfizetésről viseltetést a csatlakod.

FRIGYES FŐHERCZEG EZÜST-MENYEGZŐJE.

E HÓ 8-ÍKAN volt huszonöt esztendeje, hogy Frigyes főherczeg a francziaországi Hermitage kastély templomában örök hűséget esküdött Croy Dülmen Rudolf herczeg szépséges leányának, Izabellának. Házasságuk e negyedszázad alatt zavartalan boldogság volt s családi életük bensősége mintaképül szolgálhat. Ez idő legnagyobb részét Frigyes főherczeg családjával együtt Magyarországon töltötte; pozsonyi palotájukban, a mosonmegyei Féltorony kastélyban, vagy pedig a baranyai Főherczeglakon időznek legszivesebben, a magyar nyelvet nemcsak megtanulták, de nagy előszeretettel beszél is, a magyar földet népével együtt meg-

szertették. — szóval magyar főherczegi családú váltak.

Frigyes főherczeg 1856 június 4-én született a morvaországi Gross-Seelowitzban, mint Károly Ferdinánd főherczegnek és Erzsébet főherczegnőnek, József nádor leányának legidősebb fia. Származására vonatkozólag szépen mondta tavaly, a pozsonyi mezőgazdasági országos kiállítás megnyitása alkalmával Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter, a főherczeghez, mint a kiállítás védőjéhez intézett ünnepi beszédében: «A midőn megdicsőült elődje után magyarországi nagyterjedelmű birtokait átvenni méltóztatott, hagyományosan átvette fenségét egyttal a magyar föld szeretetét, átvette a magyar mezőgazdaság, a magyar földmívelés iránt való mély érdeklődést és ragasz-

kodást is. Nem is lehetne ez máskép, mert fenségét egyenes leszármazója dicső emlékü Albert szász-tescheni herczegnek, ki a magyar-óvári tanintézetet saját költségen megalapította. Nem lehet ez máskép, mert hiszen fenségét ereiben a nagy nádor vére folyik, a ki iránt egész Magyarország örök időre hálával viseltetik.»

A főherczeg unokaöccse néhai Albrecht főherczegnek és fivére Krisztina spanyol királynénak. Fiatalon lépett a hadseregbe. Eleinte, mint főhadnagy szolgált a tiroli vadász-ezredben és már 1880-ban átvette az 18-ik gyalogezred parancsnokságát Linzben. Két évvel reá a 27. (pozsonyi) gyalogdandár parancsnoka lett és azóta állandóan Pozsonyban szolgált. 1883-ban vezérőrnagyvá és a 14. hadosztály parancs-

FRIGYES FŐHERCZEG.

IZABELLA FŐHERCZEGNŐ.

Dr. Pósch József,
bizottsági jegyző.

Dr. Markó Sándor,
bizottsági elnök.